

దత్తపట్టినమనిషి నవల
రెండవ భాగం

AS

మీ చిరు చుట్టూ పండ్లద

టాలుస్తాయి
నవల
రాంషా

మొదటిసారి : 1950

రెండవసారి : 1951

మూడవసారి : 1956

ఒక్క క్షణం

ఇది యించుమించు టాలుస్తాయి ఆత్మకథే కనుక — చప్పునప్రచురింపబడటానికి వీలిచ్చింది కాదు. ఈ గాథ అతని భార్యకు దుఃఖి కారణం కనుక అతను 20 నవంబరు 1910 లో పరమపదించినా కూడా 1940 దాకా ప్రచురణ కాలేదు. అంటే వ్రాసిన ఏభైఒక్క సంవత్సరాలకు గాని [రచన : 1889] తొలిసారి అచ్చు కాలేదన్నమాట. ఈసారి ఈ కథ చదవటమే మంచిది.

— రాంషా

ముద్రణ : ధర్మచక్రప్రెస్ : కామల్ కోట

ప్రచురణ : కళాకేళీ పబ్లికేషన్స్ : కామల్ కోట

దయ్యం పట్టిన మనిషి

ఎజినీ కళ్ళముందు అపూర్వమైన అదృష్టం కనిపిస్తోంది. ఆ అదృష్టాన్ని పొందగల అవకాశాలు కూడా అతని కన్నాయి; బాగా చదువుకున్నవాడు; విశ్వవిద్యాలయంవారి 'లా' పరీక్షలో పట్టభద్రుడయ్యాడు. పోగా, ఒక మంత్రిగారి సంరక్షణక్రింద అప్పుడే సెక్రటేరియట్ లోఉన్న తోద్యోగాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు కూడా. అధికాక అతనికి అస్తి కూడా ఉంది. ఉండేదో ఉండేదో చెప్పలేంగాని చాలా పెద్ద ఆస్తి. తండ్రి నానాదేశాలు తిరిగివచ్చిన మనిషి. అతని చేతికి ఎముక లేకండా ఖర్చు పెట్టాడు. తన యిద్దరి కొడుకులకీ సాలీనా తలో ఆరువేలు యిష్టం వచ్చినట్లు ఖర్చు పెట్టుకోమని యిచ్చేవాడు. కుప్పనూర్పుల కాలంలో ఒకటి రెండు నెలలు మాత్రమే తన జమీలో గడిపి వసూళ్ళు పూర్తి కాగానే వెళ్ళిపోయాడు. ఆ తరువాత ఆ జమీ అతీగతీ అతను పట్టించుకొనే వాడు కాదు. పోతే దాని నిర్వాకం అంతా వొక నిర్దరచుత్తు మేనే జరుగి. అతనికి దాని పట్టింపు లేకపోయింది. అయినా ఆ మేనేజరంటే ఆ ముసలి జమీందారుకి ప్రాణమే.

తీగా తండ్రి చచ్చిపోయి, అన్నదమ్ములు పంపకాని కొచ్చేసరికి వందలకొద్దీ అప్పులు నిప్పులు కక్కుతూ ప్రత్యక్షమయ్యాయి. వాటిని చూసి, వాళ్ల లాయరే భయపడి, ఆ పిత్రార్జితానికే తిలోదకా లిమ్మ న్నాడు. అమ్మమ్మగారి జమీతో తృప్తి పడితే మంచిదన్నాడు. అదైనా సామాన్యపు ఆస్తి కాదు. చచ్చు నూరువేలన్నా ఖరీదు చేస్తుంది.

కాని, అలా జరగలేదు. పొరుగు జమిందారొకాయన, యీ ముసలి జమిందారుతో పూర్వం వ్యాపారం చేసిన పెద్దమనిషి, తనకివ్వ వలసిన నోటు బాకీలను చూపిస్తూ వొక కొత్త సలహా చెప్పాడు. అడిగిన, దాని చుట్టుపక్క భూముల్ని అమ్మి రుణాలు తీర్చుకొంటే, నాలుగు వేల ఎకరాల పాటిచుట్టి జమీనీ, పంచదార ఫ్యాక్టరీనీ, రెండు వందల ఎకరాల పల్లపునేలనీ మిగుల్చుకోవచ్చుననీ ఆయన అన్నాడు. ఆ వ్యవసాయన్నన్నా తాము దగ్గరుండి కంటికిరెప్పలా చూసుకోవటా, అక్కడే స్థిరపడి, పొదుపుగా గడుపుకొంటే నాలుగురాళ్ళు కూడబెట్టుకోవచ్చునన్నాడు.

ఆమాటపై తొలకరిలోనే ఎజినీ తన జమీని కచ్చేకాడు. పరిస్థితులన్నీ పరిశీలించాడు. తన సివిల్ సర్వేన్ ఉద్యోగానికి ఉద్వాసన చెప్పే కాదు. చివరికి ముఖ్యమైన ఎట్టేటునన్నా నిలుపుకోవాలనే సంకల్పంతో తన తల్లినికూడా తెచ్చుకొని, తనే పెత్తందారీ వహించాడు.

ఇక తన అన్నగారు ఆంధ్రా కూడా తన మాట కాదనే ఘటం కాదు. అతనికి సాలీనా నాలుగు వేలకాని, లేదా వొక్కసారి నలభై వేలకాని ముట్టచెబుతానని చెప్పి వొప్పించి అతనివాటా కూడా తన పెత్తనం క్రిందకి తెచ్చుకున్నాడు.

ఈ విధంగా సమస్యలని వొక కొలికికి తెచ్చి, తన తల్లితో కలిపి తన స్వంత భవనంలో స్థిరపడి, తన జమీని యెంతో ఆదుర్దాగా— ఐనా జాగ్రత్తగా— నిర్వహించుకున్నాడు.

సాధారణంగా ఛాదస్తులంటే ముసలవాళ్ళనీ, మాతృలను బలపర్చే వాళ్ళంతా యువకులనీ అనుకోవటం ఉంది. కాని, అడి నిజం కాదు. సామాన్యంగా యువకులే ఛాదస్తులౌతారు. వాళ్ళకి బ్రతకాలని వుంటుంది. ఎలా బ్రతకాలో వాళ్ళు ఆలోచించరు. ఆలోచించటానికి వాళ్ళకి అవకాశంకూడా వుండదు. అందుకని, వాళ్ళకి తెలిసిన యేదో

జీవితాన్ని సమూహంగా తీసుకొని ఆ ప్రకారం నడుస్తారు.

ఎజినీ సంగతికూడా అంతే. ఆ పల్లెటూళ్ళో స్థిరపడ్డాక, పూర్వం ఉండే జీవితవిధానాన్ని మళ్ళీ పునఃప్రతిష్ఠించాలని సంకల్పించాడు. అతని ఆశయం, అతని ఆదర్శం కూడా అదే. ఆ విధానం తన తండ్రినాటిది కాదు—తన తండ్రి సరిగ్గా నిర్వాకం చేయలేదని అతని అభిప్రాయం. ఘోలే, తన తాతగారి కాలానిది. ఆ ఆశయంతో తన యింటలోనూ, ఘోటలోనూ, జమిందారీఫాయీలోనూ అంతటా తన తాతగారి పద్ధతినే ప్రవేశపెట్టాలని ప్రయత్నించాడు. అంటే బొత్తిగా నగర వాయిద్యాలదగ్గరకీ, తురాయి కిరీటాల దగ్గరకీ ఘోయాడని కాదు. కాలానుగుణ్యమైన మార్పుల్ని పాటిస్తూనే వొక పద్ధతిలో సక్రమంగా నడిపి అందర్నీ తృప్తి పరిచాడు. ఇదేమీ సామాన్యమైన పని కాదు; ఇటు చూస్తే రుణదాతలూ, అటు చూస్తే బ్యాంకులూ కళ్ళురిమి చూస్తున్నాయి. వాటిని వొదుల్చుకోవాలంటే కొంత ఆస్తి తనది కాదనుకోవాలి. మరి కొన్ని కొత్త ఋణాలు కూడా చెయ్యాలి. కొంత వ్యవసాయానికనీ, కొంత కూలీలకనీ, ఖర్చు ఉండనే ఉంది. ఎండి నెరియలు పడ్డ జమీన్; తుప్పు పట్టిన పంచదారఫ్యాక్టరీ; డిక్కులేని పువ్వులతోటా యివన్నీ తన కోసం ఎదురు చూస్తున్నాయి.

కావలసినంత పని వుంది. ఎజినీకికూడా కావలసినంత బలంవుంది. శారీరకంగా, మానసికంగా యింకో అంత పన్నెనాసరే తట్టుకోగలడు. ఇరవై ఆరోయేడు; వయస్సుకు తగ్గ యెత్తు. కండలు తిరిగిన శరీరం; ఒంట్లో చిక్కటి నెత్తురు. యింక వున్న లోపమల్లా వొక్క దగ్గరవస్తువులు ఆనక ఘోటటమే. అదైనా చిన్నతనంలో సరదాగా కళ్ళతోడు వాడటంవల్ల వచ్చింది. ఇక కళ్ళతోడు తప్పలేదు. ముక్కుదూలంమీద ఆనవాలు కూడా పడ్డది. అదీ అతని భౌతిక మూర్తి.

ఇంక అంతరంగికంగా జనం అతన్ని తెలుసుకొన్నకొద్దీ అభిమా

నిస్తారు. ఇక ప్రపంచంలో ఎవరూ అతని తల్లి అంత యిడిగా ప్రేమించిన వాళ్ళు లేరు. అందులో ఆమెకు భర్త పోయిన తర్వాత ఆమె అభిమానాన్నే కాక ఆమె జీవితాన్నే అతనికి ధారపోసింది. అతన్ని అంత గాఢంగా ప్రేమించే వ్యక్తులు యింకా ఉన్నారు. హైస్కూల్లోనూ, కాలేజీలోనూ, విశ్వవిద్యాలయంలోనూ అతను చదువుకొంటున్న గోజుల్లో అతనంటే యిట్టమే కాకుండా, అతన్ని గౌరవించేవారుకూడా. అతన్ని కలుసుకున్న వాళ్ళంతా అలాగే తయారయ్యేవారు. అతను చెప్పింది నమ్మకపోవటంగాని; అంత చక్కని, నిర్మలమైన అతని ప్రసన్న వదనంలో మాయగాని మోసంగాని ఉంటుందని అనుకోవటంగాని యెవరికీ సాధ్యం కాదు.

ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే అతని మూర్తే అన్నింటల్లోనూ అతనికి సహాయం చేసిందంటే చాలు. యింకొకడైతే మడపట్టి గెంటించే రుణ దాతకూడా అతన్ని నమ్మేవాడు. గుమస్తాలు, గ్రామపెద్దలు, రైతులు— ఎవరుకానీ, ఎట్లాంటి మోసాలు చేసే గోసాయితక్కువాళ్ళు గానీ యీ మనిషి నవ్వుతున్న ముఖం చూసేసరికి తమ చిట్కాలన్నీ మరిచిపోయే వారు. ఆ మంచితనం, ఆ కలిమిడి, ఆ తీవి అతనికే చెల్లింది.

చైత్రమాసాంతానికల్లా యెలాగో తంటాలుపడి కొంత భూమిమీద తనఖా తప్పించి, అది అమ్ముతాననే ఆశ చూపించి వొక పావుకాయనుంచి డబ్బు అప్పు తెచ్చాడు. ఆ డబ్బుతో కొన్ని గుర్రాల్ని, ఎద్దుల్ని, బల్లని కొని, వొక పశువులపాకకూడా కట్టాలని అతని ఉద్దేశం. ఆ ప్రయత్నం కొనసాగుతోంది. కలప తోలుకొస్తున్నారు. వడ్రంగులు చెమట ఓడుస్తున్నారు. ఎన్నభైబళ్ళ పెంటకూడా వస్తోంది. అంతా వొక త్రాటి మీద వడుస్తోంది.

2

ఒకమూల అంత రద్దీతో కొట్టుకొంటూ వుంటే మరీ అంత ముఖ్యం.

కాని వొక విషయం అతన్ని భాధించసాగింది. యువకుడైన తను కూడా యితర యువకుల్లాగే ఆరోగ్యంగా బ్రతికాడు. అంటే, రకరకాల స్త్రీలతో యితనికి కూడా సంపర్కం ఉండేదన్నమాట. అతనేమీ జాలాయి కాదు కాని అతనే వొకసారి అన్నట్టు, పరమహంస కూడా కాదు. తన శరీరారోగ్యాన్ని కాపాడుకోవటానికనీ తన మనస్సును నిర్మలంగా వుంచుకోవటానికనీ. అతనిలా దిగక తప్పలేదు. అతని అభిప్రాయం కూడా అదే. ఈ వ్యావృత్తి అతనికి పదహారోయేట ప్రారంభమయింది. అప్పు ట్నుంచీ పదిమందిలాను అల్లరిపడటంగాని, లేదా ఏనుఖవ్యాధినో తగిలించుకోవటంగాని జరగలేదన్నమాట. మొదటిసారి పీటర్సుబర్గ్ లోనే వొక దర్జీనునిషిని పట్టుకొన్నాడు. కాని, ఆమె చెడిపోవటంవల్ల మరో యేర్పాటు చేసుకొన్నాడు. ఆ బాపతు వ్యవహారాలనన్నింటినీ జాగ్రత్తగా నిర్వహించుకోవటంవల్ల అతనికేమీ యిబ్బంది కలగలేదు.

ఇక గత్యంతరం లేక యీ పూళ్ళో పడ్డాడు. ఇప్పటికే రెండు నెలలు కావచ్చింది. యేమి చెయ్యాలో అతనికి తోచటంలేదు. ఇక బలవంతపు ఆత్మనిగ్రహం యిప్పటికే అతని ప్రాణాలమీద కొచ్చింది.

“కేవలం యిందుకోసమనే తానిక బస్తీకి పోవాలా? ఎక్కడికిని? ఎలాగని? ఇదీ అతని మనసును కలవరపెట్టిన సంగతి. అతనికిడి చాలా అవసరమనీ, యింక తప్పదనీ అతనెప్పుడైతే వొక నిజాయాని కొచ్చాడో నిజంగా అది తప్పనిసరై మార్పుంది. తను స్వేచ్ఛగా లేననుకున్నాడు. అనుకోవటంతోపే అతని కళ్ళు, అతనికి తెలియకుండానే అందగత్తెన్ని అనుసరించటం ప్రారంభమయ్యాయి.

తాను వున్నపూళ్ళో పెళ్ళయినదానితోకాని, పెళ్ళి కానిదానితో కాని సంబంధం పెట్టుకోవటం అతనికిష్టంలేదు. ఈ విషయంలో తన తండ్రికాని, తన తాతగారుగాని యితరజీవించారుల్లా వర్తించేవారుకారని అతనికి తెలుసు. ఉన్న ఊళ్ళో ఎంత అందగత్తెలుకానీ రైతు స్త్రీలతో

ఎన్నడూ సంబంధాలు పెట్టుకొనేవారుకారు. తనుకూడా అలాగే ఉండాలని అతను నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని, ఆ తరువాత అనునిత్యమూ పెచ్చు పెరిగిపోతున్న బాధనీ పొరుగుకోసం తనెలాంటిభయంకరదుస్థితిలో పడవలసివస్తుందో ఊహించి చింతించుకొని, దానత్యవుకోజాలు పోయాయనే సత్యాన్ని తలపోసుకొని — చివరికి ఉన్న ఊళ్ళోనే చక్కబెట్టక తప్పదనుకున్నాడు. 'ఏమైనా మూడోకంటివాడికి తెలియకుండానే గ్లాస్ చిప్ గా జరిగిపోవాలి. వ్యభిచారం కోసం కాదుకనుక — కేవలం ఆనోగ్యం కోసమే కనుక' — అనుకున్నాడు. అనుకున్న ఊహనుంచి మరిచికాకు ఎక్కువైపోయింది. ఇక గామపెద్దతోటి, కైతులతోటి వడ్రంగులతోటి కబుర్లు చెబుతున్నప్పుడు అడమరపుగా అడవాళ్ళ ప్రసక్తి తీసుకొచ్చేవాడు. ఇక అటు మళ్ళీ తేచాలు ఆ కథ సాంతం సాగవలసిందే. అడవాళ్ళ కేసి అడేపెరిగా చూడటం!

3

ఏదైనా ఒక నిర్ణయానికి రావటం వొక యెత్తు; దానిని కార్యరూపంలోకి తేవటం వొక యెత్తును. ఏ అడదాన్నిగాని సమీపించటం బొత్తిగా అసాధ్యమైన పని. ఎవరితో? యెక్కడ? ఎవరి ద్వారానో వొకరిద్వారా జరగాలి. అయితే యీసంగతి యెవరితో చెప్పటం?

ఒకసారి అడివిలో మంచినీళ్ళకోసం వొక కాపలావాడి కుటీరం లోకి వెళ్ళాడు. ఆ కాపలావాడే తనతండ్రికి వేటగాడుకూడా. ఎజినీ వాడితో కబుర్లుపెట్టాడు. తన తండ్రితో కలిసి అతను చెవలపిల్లుల్ని ఎలా వేటాడేవాడో, ఆ చిత్రమైన కథలన్నీ అతను చెప్తున్నాడు. వింటూనే ఎజినీ యీగుడిసెలోనో, ఈ అడివిలోనే తనకు కావలసిన సంగతిని ఏర్పాటు చేసుకొంటే చాలా బావుంటుందని అనుకున్నాడు. కథ ఎలా నడిపించాలో మాత్రం అతనికి తెలియదు. ఈ ముసలి దానియల్

అందుకు వొప్పకుంటాడో లేదో! “బహుశా నా నోటినుంచి యిలాంటి మాటలు విని తెల్లబోలే. నా తెలివితక్కువను బైట పెట్టుకొన్నందుకు నాకు సిగ్గుకాదా! ఏమో, వినీ వినగానే చడిచప్పుడూ లేకుండా అంగీకరిస్తాడేమో!” డానియల్ కథలు వింటూ యిలా ఆలోచించసాగాడు. ఒకసారి పొలంలో వొక రైతు యింటికి వెళ్ళి తన తండ్రికోసం వొకరైతు భార్యను ఎలా తీసుకొచ్చాడో డేనియల్ చెబుతున్నాడు.

“ఇంకనే, ఫరివాలేదు! ఎజినీ అనుకున్నాడు.

“మీ నాన్నగారు, మహానుభావుడు. చచ్చి స్వర్గాన వున్నాడు. యెన్నడూ దుర్మార్గానికి వొడిగట్టుకోలేదు.”

“లాభం లేదు” అనుకున్నాడు ఎజినీ. అయినా పరీక్షించి చూడాలి.

“అలాంటి చెత్త గొడవల్లాకి యెలా దిగేవా అని!”

“అందులో తప్పేముంది జాబూ! అదా సంతోషించేది; అయ్యగారా, తృప్తి పడేవారు; చాలా తృప్తి పడేవారు. నాకా, వొకటో రెండో. చేతులూ పడేవి. ఏం ఆయనమాత్రం యేంచేస్తారు చెప్పండి? ఆయనకీ సజీవమైన శరీరమేగా? అందులోనూ వై = త్రాగేవారుకూడా”

“ఈసారి నా గొడవ చెప్పకోవచ్చు” అనుకున్నాడు ఎజినీ. అందుకు ఉపకృమించాడు కూడా.

“డానియల్, నేనెంత అవస్థపడుతున్నానో నీకేం తెలుసు! యెలా భరించాలూ తెలియటంలేదు.” ముఖం కందగడ్డ అవుతున్నట్టు అనిపించింది.

డానియల్ నవ్వాడు.

“నేనేమీ పరమహంసను కాను — దానికి అలవాటుపడ్డాను కూడా.”

తను చాలా తెలివితక్కువగా మార్చాడుతున్నానని ఎజినీ గ్రహించాడు. కాని డానియలు తనమాటకి అంగీకరించి ఊరికోవటం చాలా

సంతోషమయింది.

“సరీ. ఇదెంతభాగ్యం! — యీమాట యిదివరకే చెప్పి వుంటే యీపాటికి అన్నియేర్పాట్లు చేసివుండేవాణ్ణి. ఇంతకీ మీకవరుకావాలా చెప్పండి.”

“ఓ, ఎవరైనా వొకటేలేదు. బొత్తిగా అనాకారి కాకుడదు. అంతే; ఆరోగ్యం మాత్రం బావుండాలి.”

“తెలిసిందిలెండి!” దానియలు క్లష్టంగా అని ఊరకున్నాడు. అలాచించాడు.

“ఆ, బలే సరుకులెండి.” ఎజినీ ముఖం మళ్ళీ యెర్రబడింది. “బలే ధుమాగా వుంటుంది. మొన్ననే పెళ్లయింది కూడా” దానియలు గుసగుసలాడేడు — “వాడేమీ చెయ్యలేకపోయాడంటే నమ్మండి. దాన్ని కోరినవాడు యెంతడబ్బు కుమ్మరిస్తాడో అలాచించాడు.”

ఆవమానంతో ఎజినీ ముఖం చిటికినాడు.

“అది కాదోయ్!” అన్నాడు. “అది నాకంత ముఖ్యంకాదు. ఇంక యెటొచ్చి... [యేమిటి యెటొచ్చి?] ఎటొచ్చి ఆరోగ్యమైనదీ, గొడవలు రానీదీ కావాలి. చూడు, మొగుడు యేసైన్యంలోనో — అలాంటి దేదో అయితే బావుంటుంది.”

“తెలుసులెండి. అయితే పైపానిడాని తీసుకురావాలన్నమాట. దాని మొగుడు పట్నంలో వున్నాడు. అంటే సైన్యంలో ఉన్నట్టే. అది చాలా మంచి ఆడదే. శుభ్రంగా వుంటుంది. మీరు చాలా ఆనందిస్తారు లెండి. నిన్ననే దానితో చెప్పినా అన్నట్టయింది — కాదు మీరింక వెళ్ళండి చెప్తాను. కాని అది —”

“సరే, యెప్పుడు మరి?”

“మీ యిద్దం రేపే కానివ్వండి. చుట్టముక్క కోసం అని వెళ్ళి లాక్కొస్తాను. మధ్యాహ్నం పన్నెండింటికల్లా — నీళ్ళగడి లేదూ

అందులో—అక్కడెవరూ ఉండరులెండి. భోజనాల తర్వాత అందరూ కునుకు తీస్తారు. ”

“ సరే అయితే ”

ఎజినీ యింటి కెడుతూన్నప్పుడు అతనిలో మహోద్రేకం విజృంభించింది. “ఏం జరుగుతుందో? రైతుపెల్లం యెట్లా ఉంటుందో? వల్ల మాలిన సిగ్గు వున్నదయితే? బొత్తిగా కరుగిపోతే? అట్టే ఆమె చాలా అందంగా వుంటుంది. ” తాను యిదివరకు చూసినవాళ్ళని జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని కొంత సమాధానపడ్డాడు. “ అయితే యేమి చెప్పాలి? ఏమి చెయ్యాలి? ”

అగోజల్లా అతను తనలో లేడు. ఆ మరునాడు మిట్టమధ్యాహ్నం ఆ కాపలావాడి గుడిసెదగ్గరికి వెళ్ళాడు. దానియలు గుమ్మం ముందు నిల్చుని మానంగా అడివికేసి తల ఆడించి చూపించాడు. ఎజినీగుండెల్లో నెత్తురు పోతెక్కింది. ఆ సంగతి అతనికి తెలుసు. చల్లగాతోటానికి వెళ్ళాడు. అక్కడకూడా యెవరూ లేరు. తొంగిమాసి నిరాశగా బైటికి వచ్చేశాడు. ఏదో కొమ్మ విరిగిన శబ్దం అకస్మాత్తుగా చెవుల్లో పడింది. చుట్టూ చూశాడు. చిన్న కనుమ వెనకాల పొదప్రక్క నిలబడిచూస్తోంది. ఒక్క ఉరకలో ఆ కనుమదాటి ముందుకెళ్ళాడు. అక్కడ దూలగొండి మొక్కలున్నట్టు అతనికి తెలియదు. అవి చేతులకు రాసుకున్నాయి. కళ్ళజోడు ఊడి పడింది. యెలాగో ఆమె ముందు పడ్డాడు. ఆమె అలాగే నించుని చూస్తోంది. అతి తెల్లని గౌను తొడుక్కొంది. ఎర్రని కండువా పమిట వేసింది. అప్పుడే చిలకి తీసిన వెన్నపూసలా, దృఢంగా అందంగా, సిగ్గుగా నవ్వుతూ ఆమె అలాగే చూస్తోంది.

“ పక్కనే దారి వుందిగా — అలా చుట్టు తిరిగివస్తే మురిగి పోయిందా ” అంది. “ నేను వచ్చి చాలాసేపయింది. ”

అతను, ఆమెకు దగ్గరసా వెళ్లి, నిదానించిచూసి, ముట్టుకున్నాడు.

ఒక పావుగంట తరువాత వాళ్లు విడిపోయారు. తన కళ్ళతోడు వెతుక్కుని, దానియల్ని పిలిచి, “బాగుందా దొరగారూ?” అన్న ఆతని ప్రశ్నకు జవాబుగా చేతిలో రెండు నాణేలు పడేసి, యింటికి వెళ్ళి పోయాడు.

ఆతను చాలా తృప్తిపడ్డాడు. మొదట కొంచెం సిగ్గులాంటిది వచ్చినా, అది తరువాత గడిచిపోయింది. మొత్తానికి అంతా బాగానే జరిగింది. విశేషమేమిటంటే, యీసారి ఆతనికి చాలా కులాసాగా ఉంది. ఒక్క తేలికపడి, నవనవలాడుతున్నట్టుంది. ఆమె చాలా స్వచ్ఛంగా తొత్తగా ఉన్నదనీ, యేమీ అనాకారి కాదనీ, యేదిథమైన నటనా లేకుండా డివ్యంగా ఉందనీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకొన్నాడు. “ఈవిడ యెవరి భార్య చెప్పా?” తనని తానే ప్రశ్నించుకొన్నాడు. “షీనికోవ్ భార్య అని కదా దానియలు అన్నాడు. యే షీనికోవ్ చెప్పా?” ఆ పేరుగల వాళ్ళు తన యెరికలో యిద్దరున్నారు. “బహుశా ముసలిమైఫేత్ కోడల్లా ఉంటుంది. అవును, అంతే అయివుంటుంది. ఆతనికొడుకు మాస్కోలో ఉన్నాడుకూడా. యెప్పుడో డేనియలునే అడిగితే తీరిపోతుంది.”

అప్పట్నుంచీ, దానియలు ధర్మమా అని, ఆ పల్లెటూరిలో ఆతని కున్న వాకేవాక్క అవరోధం—బలవంతపు యింద్రియనిగ్రహం—కాస్తా తొలగిపోయింది. ఇంక ఆతని భావస్వాతంత్ర్యానికి కూడా యే అడ్డూ లేకపోయింది. దానితో స్వేచ్ఛగా తన పనులు చూసుకోవటం పొర్రం భించాడు.

ఇక ఎజినీ పూసుకున్న పనికూడా అంత తేల్చివేసినది కాదు. చెరువు గట్టుకు వొక గండి పూడిస్తే యింకోగండి తయారయ్యేది. ఇలా ఆయితే ఉన్న జమీని కాస్తా తాను అమ్ముకు పోవలసిందే. అంతే తన కృషి యావత్తూ బూడిదలో పోసిన పన్నీరవటమే కదా! తాను తీసుకున్న పని నిర్వర్తించలేని వాడవుతాడు. అదే ఆతన్ని యెక్కువగా, ఆ తరువాత

బాధించసాగింది.

ఈలోగా, పీతార్జితం బాపతు అనుకోని ఋణాలన్నీ పైకి రావటం ప్రారంభించాయి. దాన్నిబట్టి చూస్తే, ముసలాయన జీవితం ఆఖరయ్యేవరకూ, ఈచేతా ఆచేతాకూడా అంకినకాటికి అప్పుచేసినట్టు అర్థమౌతోంది. తొలకరిలో తాను స్థిరపడేసరికి తండ్రిగారి రుణాలన్నీ బయటకొచ్చేకాయిగదా అనుకున్నాడు. కాని, యింతలో మౌకావిడతనకీ ముసలాయన పన్నెండు వేలివ్వాలని పిడుగులాంటి ఉత్తరంరాసింది. ప్రాంతరీనోటు లేదటగాని, మామూలు రఫీదు ఉండటం. ఆ రఫీదు దాఖలుచేస్తే చాలని ఆమె లాయరు చెప్పేదటకూడా. సరిఅయిన కాగితం లేదు గనుక తాను డబ్బు యెగవేయవచ్చునని ఎజిసీకి తట్టలేదు. అసలు అలాంటి అప్పు అనేది యేదన్నా ఉండేమో తెలుసుకోవాలని అనుకున్నాడు.

“అమ్మా! కనేరియా ఎసిటోవా యెవరే? ” భోజనాల ముందు తల్లినిడిగాడు.

“ఎసిటోవా? మీ తాతయ్య పెంచాడులే దాన్ని. ఏం? ”

ఎజిసీ ఆ ఉత్తరం సంగతి తల్లితో చెప్పాడు.

“నిన్ను అడగటానికి దానికి సిగ్గన్నా లేకపోయిందేమో! మీ నాన్న దానికి యెంత డబ్బిచ్చారని! ”

“ఇంతకీ మనం యివ్వాలా అక్కురేదా? ”

“నన్నెలా చెప్పమంటావ్ నాయనా? బాకీ ఏం కాదు; మీ నాన్నగారు ఆయన దనుకొన్నా... ”

“అవుననుకో! నాన్నగారు అదొక రుణమునుకున్నారా? ”

“నేనేమీ చెప్పలేను. నాకు తెలియదుకూడా. ఇప్పటికే నీకు తెలమనగా రుణాలున్నాయ్కదా అని... ”

మేరికి యేం చెప్పాలో తోచటం లేదని ఎజిసీ గ్రహించాడు. ఆ

మాటల్లోని ధ్వని ఆతనికి అగ్గం కాకపోలేదు.

“నీ మాటనిబట్టి చూస్తే మనం ఆ రుణం తీర్చటమే మంచిదనుకుంటాను. రేపు నేనే వెళ్ళి, ఆమెతో స్వయంగా మాట్లాడి, వాయిదా పుచ్చుకొంటాను.”

“ఏం చెప్పను నాయనా! నీకెలా తోస్తే అలా చెయ్య. నాబుగోజులపాటు ఆగమని చెప్ప. ” తన కొడుకు నిగ్గయానికి ఆమె కెంతో గర్వం వచ్చింది.

ఎజినీ సితి చాలా చికాకుగా వుంది. ముఖ్యంగా ఆతని సితిని తల్లి గుర్తించకపోవటమే దానికి కారణం. ఆమె బ్రతికినంత కాలం రాజకీయంగా గడిపింది. చేతికి యెముక లేకుండా ఖర్చుపెట్టింది. అలాంటి మనిషికి ఈవేళ కొడుకు యేసితిలో ఉన్నాడో అర్థంకాదు. నిజానికి పరిస్థితులేమీ బాగా లేవు. ఉన్న కొండకాస్తా యివాళో రేపోఅమ్మక తప్పని పరిస్థితి వచ్చేసింది. తనేమన్నా నాలుగురాళ్లు సంపాదించుకోగలిగితేనే తల్లిని పోషించుకోగలగటం. ఆ సంపాదనకూడా మహా వితేరండువేబుండేను. అన్ని ఖర్చులూ తగ్గించుకొంటేనేగాని ఆ దుస్థితినుంచి తప్పించుకోలేమని ఆమెకింకా తెలిసిరాలేదు. బళ్లవాళ్లు, బంట్లోతులు, షోటమాలీలు చివరికి భోజనం విషయంలోకూడా ఎజినీ ఎందుకుత లుబ్ధతగా ఉంటున్నాడో ఆమె గ్రహించలేకపోయింది. పైగా, అందరి వితంతువుల్లాగే, తనభర్త బతికన్నప్పటికంటే కొన్నిరెట్లు మోజాగా ధ్యానించసాగింది. ఆయన చేతలూ, ఆయన యేర్పాట్లు ఎలాంటివైనా సరే వాటిని మార్చకూడదని పట్టుబట్టేది. ఆయన జ్ఞాపకార్థం అవన్నీ యథాప్రకారం సాగవలసిందే.

అతి కష్టమీద ఎజినీ తన పరివారాన్ని నలుగురిలోకి తగ్గించాడు. మేరీ తన కొడుకుకోసం యింత త్యాగం చెయ్యక తప్పదని ఊరుకొంది. అలా తల్లికుండవలసిన ఓర్పునంతా వహిస్తూ, ముసలి వంటమనిషి వండిన

నడింపలుకు భోజనాన్ని, బాగుచెయ్యని కంకర తోటదారుల్ని సహిస్తూ
వొక్క పనిమనిషితోటే సరిపెట్టుకొనేది.

అలాగే యీ కొత్త రుణం విషయంలో కూడా. ఎజినీ వేసుకున్న
అలాచనల కన్నింటికీ యీరుణం వొక మహా విఘాతంలా కనిపిస్తే అమెకు
మాత్రం తన కొడుకులాని బౌదార్యం కనిపించింది. పోగా ఎజినీ సిథిని
గురించి ఆమెకేమీ ఆందోళన లేదు. ఏదో తగిన సంబంధం చూసుకొని
ముడిపెట్టుకుంటాడనీ, దానితో అన్ని చిక్కలూ వదలిపోతాయనీ ఆమె
ధైర్యం. అతనిలో ఆ సామర్థ్యం ఉండి కూడా. కళ్ళకద్దకొని తన
కొడుక్కి పిల్లనిస్తామంటున్న కుటుంబాల్ని వొకపరకదాకా ఆమెకు తెలుసు.
సాధ్యమైనంత త్వరలో 'శుభం' అనిపిస్తే మంచిదని ఆవిడ కూడా అను
కుంటూనే ఉంది.

4

ఎజినీకూడా పెళ్ళినిగురించి కలలు కంటున్నాడు. అయితేతల్లిలా
కాదు. వ్యవహారాల చిక్కలు వొడిలించుకోటానికే సాధనగా పెళ్ళి
చేసుకోవాలనుకోవటం అతనికి ప్రాణసంకటం గా వుంది. గౌరవంగా,
ప్రేమకోసం, పెళ్ళి చేసుకోవాలని అతని ఆశ. తానిడివరకు కలుసుకున్న
ఆడపిల్లల్ని, తానిడివరకు ఎరిగివున్న ఆడపిల్లల్ని తనతో కలుపుకొని ఉజ్జీ
యెట్లా వుంటుందో ఆలోచించేవాడు. కాని యే నిర్ణయానికి రాలేక
పోయాడు. చలాగే, అతనను కొన్నట్టు కాకుండా, పైపానిడాతో
సంబంధాలు సాగుతూనే ఉన్నాయి. స్థిరంగా ఉంచుకున్నాడా అన్నంత
వరకూ వచ్చింది. అతనికి వ్యభిచారానికి కొన్ని ఆమడలదూరం వుండేది.
తాను చెడ్డదనుకున్న ఈపనిని యీలా రహస్యంగా కొనసాగించటం అతనికి
యిబ్బందిగానే ఉంది. యిలాంటి సమావేశాల్ని తానే యెందుకు ఏర్పాటు
చేసుకోలేకపోతున్నాడా అనీ, మళ్ళీ పైపానిడాని కలుసుకోకుండాదనీ

అనుకునేవాడు. అనుకునేవాడేకాని, కొన్నాళ్లు గడిచేసరికి పిచ్చెత్తి నట్లయి [తాను విశ్వసించిన కారణాలవల్ల] మళ్ళీ దాలిగుంటని వెతుక్కునేవాడు. ఈసారి ఆశాంతికి కారణం కేవలం వ్యక్తిగతమైనదే. ఆ మెరిసే నల్లని కళ్ళనీ, 'చాలాసేపట్నుంచి' అని చెప్పే ఆ గంభీరమైన కంఠాన్నీ, ఆ దృఢమైన నవనూత్నమైన దేనిదో నుగంధాన్నీ, పయ్యెదని పైకి యెత్తి పట్టే నిండుపయోదాల ఉధృతాన్నీ, సూర్యకాంతిలో స్నానం చేసే గుగ్గిలేణి పొదరింటిలోని అసామాన్య అనుభవాన్నీ ఆశ్రయించుకొని ఈ ఆశాంతి విజృంభించేది.

తనకి యెంతో సిగ్గునపుటికీ దానియలుని కలుసుకోక తప్పింది కాదు. మళ్ళీ ఆవిడతో వాక సంకేతస్థలం ఏర్పాటుయింది. ఈసారి ఎజినీ ఆమెని జాగ్రత్తగా పరకాయించి చూశాడు. చూసినకొద్దీ ఆమె అందం యెంతో ఆకర్షకంగా కనిపించింది. ఆమెతో మాట్లాడాలని ప్రయత్నించాడు. నిజంగా అతను మైఖేల్కొడుకే. మాస్కోలో బండి తోలుతుంటాడు.

“అయితే యెందుకని నువ్వు...” యెందుకని ఆమె తనభర్త క్లిగా అవిశ్వాసంగా ప్రవర్తిస్తోందో అడగాలనుకున్నాడు.

“‘ఎందుకని’ ఏమిటి?” ఆమె అతన్నే అడిగింది. ఆమె తెలివి తేటలకీ, చాతుర్యానికీ ఏమీ తీసిపోదు.

“అడికాదు; నాదగ్గరకెందుకొస్తున్నావా అని!”

“అదా!” ఆవిడ నవ్వింది. “అక్కడ ముండలకి అతనుమాత్రం పోవటంలా? అందుకే యిక్కడ నేను”

ఆవిడలో వొకవిధమైన పెంకితనం, ధీమా ఎజినీకి స్పష్టంగా కనిపించాయి. వాటిని చూడ ముచ్చటయింది కూడా. కాని మళ్ళీ తనంత తానుగా కొత్త సంకేతాన్ని యేర్పాటు చేసుకోలేకపోయాడు. దానియలు మధ్యవర్తిత్వం అక్కురైతేకుండానే ఎక్కడయినా కలుసుకుందామని ఆవిడ

నూచించినా కూడా అతను అంగీకరించలేదు. ఇదే ఆఖరి సమావేశం కావాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆమె అంటే అతనికి యిష్టం కూడా. అలాంటి సమాగమం తనకెంతో అవసరమవుతున్నాడు. అందులో చెడ్డ యేమీ లేదనుకున్నాడు. కాని, అతని గుండెల్లో మాత్రం, అంతరాత్మ న్యాయాధికారం చేతిపట్టుకొని, యితని ఈసాహసకృత్యాన్ని అంగీకరించలేదు. పోగా ఇంతటితో కట్టిపెట్టాలని కాపించింది. కట్టిపెట్టి తీరాలని అతను అనుకోకపోయినా మళ్ళీ ఇలాంటి ఏర్పాట్లలో పాల్గొనకూడదనయినా అతను భావించిఉంటాడు.

మొత్తానికి ఆ వేసవికాలం గడిచిపోయింది. ఆ నాలుగు నెలల్లోనూ దానియలు సాయంతో వొక డబ్బుసార్లు కలుసుకున్నారు. ఒకసారి తను రావటం, ఆ సమయానికి ఆమె భర్త ఊరినుంచి వచ్చి ఉండటంవలన ఆమె రాలేకపోవటం, ఆ కొరితని తీర్చటం కోసం ఇంకొక స్త్రీని తీసుకొస్తానని దానియలు చెప్పటం, చికాకుతో ఎజినీ తిరస్కరించటం జరిగాయి. ఆమె భర్త వెళ్ళిపోయాక మళ్ళీ సమావేశాలు యధావిధిగా కొనసాగుతున్నాయి. మొదట్లో దానియలు సహాయం అవసరమైనా, ఆ తరువాత, తమకుతామే కాలాన్ని నియమించుకునేవారు. ఆ విడ ఇంకొకాదిడనికూడావెంటబెట్టుకొచ్చేది—[రాచవీనుగ, కులస్త్రీ తోడులేకుండా వెళ్ళకూడదట.]

ఒకసారి సంకేత సమయానికి మేరీని చూడాలని వొక కుటుంబం ప్రయత్నించుకుంది. అందులో ఎజినీకిచ్చి వెళ్ళి చేయాలనుకున్న పిల్లకూడా ఉంది. అందుచేత యిక ఆ సమయానికి యిల్లు విడవటం అతని తరం కాలేదు. తొందరగా తెముల్పుకొని ఆకాశాన్నుంచి ఊడిపడ్డట్టు, ఆ సంకేత స్థలానికి యెగిరిపడ్డాడు. కాని వైపానిడామాత్రం అక్కడ లేదు. ఆ స్థలంలో చేతికందిన ప్రతీదీ — గురివెద పొదల చెమ్మలూ, పలవలూ, గున్న గంగిరేణి చిగుళ్ళూ — అన్నీ తుంపిపోగులు పెట్టబడ్డాయి.

ఆమె చాలాసేపు ఎదురు చూసింది. విసిగిపోయింది. చివరికి కోపం వచ్చింది. దాని స్మృతినే అక్కడ విడిచి వెళ్ళిపోయింది. అతను కూడా గంటలకొద్దీ యెదురుచూశాడు. ఆఖరికి దానియలు దగ్గరకళ్ళి రేపు రమ్మని కబురుచెప్పమన్నాడు. ఆ రేపు వచ్చింది; అవిడ కూడా వచ్చింది. కథ మామూలుగానే సాగింది.

ఈ విధంగా ఆ వేసవికాలం గడిచిపోయింది. సమావేశాలన్నీ అడివిలోనే జరిగేవి. ఎప్పుడో ఒకసారి మాత్రమే, అదైనా వర్షంవల్ల, ఆ పక్క గుడిపెలో జరిగింది.

ఇలాంటి సంబంధాలకొక ప్రాముఖ్యం కూడా ఉంటుందని ఎజినీ యెన్నడూ భావించలేదు. ఆ ఆలోచనే రాలేదతనికి. అవిడకి దబ్బిచ్చేవాడు; అంతటితో ఆఖరు. ఈసంగతి నలుగురినోళ్ళా పడ్డదనీ, ఆ పల్లెజనమంతా బైపానిడా అదృష్టానికి అనూయపడుతున్నారనీ ఎజినీకి మొదట్లో తెలియలేదు. అలాంటిది జరిగి ఉంటుందనికూడా కనీసంతరసు ఊహించలేదు. ఆమె అత్రమామలు ఆమెనుంచి దబ్బును గుంజి ఆవిడ్డి పోర్నోహిస్తున్నారనిగాని, ఆమె దృష్టిలో జరుగుతున్న మహాపాపమంతా కుటుంబామోదంవల్లా, అర్ధప్రభావం వల్లా కడిగివేయబడుతున్నదని కూడా అతను గ్రహించలేదు. ఆమె అదృష్టానికి పదిమందీ అనూయపడుతున్నారంటే ఆమె మంచిపని చేస్తున్నట్టేగదా.

“ఇది నా ఆరోగ్యానికి అవసరమనిగాని,” ఎజినీ ఆలోచించు కొన్నాడు. “ఇది అంత సజ్జావైన పని కాదు. యెవరూ యేమీ చెప్పకపోయినా, ప్రతి వొక్కడికీ, పోనీ చాలామందికి ఈసంగతి తెలుసు. దీనితోకూడా వచ్చేతైనాటికి తెలుసు. ఇక దానికే తెలిసినప్పుడు అది పదిమందికీ చెప్పకుండా ఉంటుందా? ఏమిటి చెయ్యడం? నా ప్రవర్తన బావుండటం లేదు,” ఎజినీ అనుకున్నాడు. “అయితే ఏమి చెయ్యను? ఏమైనా యిలా అట్టేకాలం జరిగటానికి వీలేళ్ళి.”

పాపం, యెక్కవగా ఎజినీని బాధించిన విషయం ఆమె భర్త సంగతే. యెందుకోకాని ఆమె భర్త గబ్బిలాయి అనీ, కనుక తన ప్రావర్తన సరియైనదేననీ అనిపించింది. తీరా ఆమె భర్తని చూశాక అతని ఆకారం ఎజినీని ఆశ్చర్యచకితుణ్ణి చేసింది. చక్కని వెనుపట్టీ, అందమైన విగ్రహం. బట్టలుకూడా మంచివే వేసుకొన్నాడు. ఏవిధంగానూ తనకి తీసికట్టు కాదు. కాకపోగా అతనే మేలేమో ననిపించింది. ఆ తరువాత కలుసుకున్నప్పుడు తను ఆమెభర్తని చూశాననీ అతనంత అందగాడే నందుకు తనకు ఆశ్చర్యమయిందనీ ఆమెతో చెప్పాడు.

“ఈ పూయమొత్తంలో అలాంటిమనిషి యింకొకడు లేడు” చాలా గర్వంగా చెప్పింది.

ఈ మాటకి ఎజినీ మరీ ఆశ్చర్యపోయాడు. ఆ తరువాత ఆ భర్త జ్ఞాపకమొచ్చినప్పుడల్లా నరకయాతన పడేవాడు. ఒకసారి దానియలు తలుపుపడ్డాడు. ఏదో బాతాఖానీలోకి దిగి దానియలే నిర్మోహమాటంగా చెప్పేశాడు.

“నిన్ననే దాని మొగుడు అడిగేడు కదాండి: నా పెళ్ళాంతో చిన్న దొరగారు తిరుగుతున్నారంట నిజమేరా?” అని. నాకు తెలియదన్నాను. అని మళ్ళీ తిమాషాకి ‘దయ్యంతోకంటే దొరగారితో నయం కదురా?’ అన్నాను.

“వాడేమన్నాడు?”

“వాడన్నాడండి: ‘అగరా. అదే తెలుస్తుందిలే; అప్పుడే చెప్తాను దానిపని?’”

‘ఇంక మొగుడే యిక్కడ కాపురం పెట్టేమాటయితే దాన్ని ఒదులుకుంటాను,’ అనుకున్నాడు ఎజినీ.

కాని భర్తమాత్రం యథాప్రకారం పట్నానికి వెళ్ళిపోవటంవల్ల మృస్తుతం వీరి కథకూడా నిర్విఘ్నంగా కొనసాగిపోతోంది.

“ఎప్పుడు అవసరమైతే అప్పుడే తెగతెంపులు చేసుకొంటాను. దానితో పీడ వదలిపోతుంది” అనుకున్నాడు.

ఆ వేసవిలో పనులవొత్తిడి ఉధృతంగా వున్న సమయంలో అంత పనీ జరుగుతుండనే అనుకున్నాడు. కొత్తగా దూర్భళాల కట్టిస్తున్నాడు. అటు ఊడ్పులు; ఇటు యిల్లు; ఒకవైపు అప్పలుతీర్చాలి; ఇంకొకవైపు బంజరుభూముల అమ్మకం—ఈ అవసరాలన్నీ అతని మనసును పూర్తిగా ఆక్రమించి, అహర్నిశలూ అతన్ని వేధించసాగాయి. నిజమైన జీవితం అది. పైపానిడాతో అతని సంయోగం — కనీసం సంబంధమైనా అనటానికి అతని కిష్టం కాలేదు—అతను కాంక్షించే అవకాశంకూడా లేదు. అతనిలో ఆ కోరిక రేకెత్తించడం, దాని ఉధృతం ఇక దేన్నీ ఆలోచించ నీయదనేమాట సత్యమే. ఆ సమయంకూడా దగ్గరకొచ్చింది. మామూలుగా సమావేశం ఏర్పాటయింది. ఆ తరువాత ఒక వారమైనా ఆ మెచ్చాపకమే కాలేదు.

వానాకాలం వచ్చింది. తరుచుగా పట్నంవస్తూ పోతుండటంలో ఆనీ కటుంబంతో పరిచయ మేర్పడింది. వారి అమ్మాయి అప్పుడప్పుడే హైస్కూలు నడుపు పూర్తిచేసింది. ఎజినీ తనతల్లి మేరీకి కడుపు చెరు వయ్యేటట్టుగా తన్ను తాను చులకనచేసుకుని, [అతనితల్లి అలాగే అంది] ఆ హైస్కూలు పిల్ల లీజాను ప్రేమించి, పెళ్లి స్థిరపరచుకున్నాడు.

అప్పట్నుంచీ పైపానిడాతో అటకట్టయింది.

5

ఎజినీ లీజానే యెందుకు ప్రేమించాలి? అది చాలా తెలిసితక్కువ ప్రశ్న. ఫలానావాడు ఈ పిల్లనే ఎందుకు యెన్నుకున్నాడు, ఆపిల్లను ఎందుకు యెన్నుకోలేదు అనే చచ్చు సందేహానికి యెవరూ జవాబు చెప్పలేరు. దానికన్నో కారణాలుంటాయి. — సహేతుకమైనవీఅసహేతుక

మైనది కూడా. తాను మునిగిందిగంగ, తాను వలచింది రంభ అనేనామెత ఉండనే ఉంది. అదికాక, తన తల్లి కాంక్షించినంత గొప్ప అస్తిపదార్థాలు కాకపోవటం వొకటి; చెండు-ఆమె తన తల్లిదగ్గర పిల్లిలా ఉండే శోచనీయస్థితి వొకటి. మూడు: భార్య రూపవతీ శత్రు: అన్నట్టుపడిమంనీ ఆకర్షించి ఆ కట్టుకోగలిగిన అందం లేకపోవటం వొకటి; ఆయినా అంత అందమికారి కాకపోవటం వొకటి; ఇక అన్నింటికన్నా ముఖ్య కారణ మేమిటంటే తీరా తనూ పెళ్ళికి దిగేసరికి ఆమెతో స్నేహం ఏర్పడటమే. తను పెళ్ళి చేసుకోబోతున్నాడు కనుక ఆమెను ప్రేమించాడు.

మొదట్లో లీజా ఎజినికి కేవలం చలాకీపిల్లగానే కనిపించింది. అడియాసి అతను ఆమెను పెళ్ళిచేసుకోవాలని నిశ్చయించుకోగానే అతనిలో ఆమె మీద ఆభిమానం కూడా పుట్టింది. తరువాత అతను అదే ప్రేమంటే అనుకున్నాడు.

లీజా పొడుగ్గా, ఎత్తుగా, సన్నగా వుంటుంది. ఆమె ముఖం, ముక్కు (క్రింద నూడిగా వంగింది) వేళ్ళూ, పాదాలూ—ఆమె అవయవాలన్నీ పొడుగ్గా. పచ్చని బంగారం రంగులో లేత నీలం కలిపిన శరీర చ్చాయ; పొడుగైన, మెత్తని ఉంగరాల జుత్తు; అందమైనకళ్ళు. స్పష్టమైన నూదుల్లా గుచ్చుకొనే కళ్ళు. ముఖ్యంగా ఆకళ్ళు ఎజినిని ఆకర్షించాయి. ఇంక లీజాను గురించిన ఆలోచన వచ్చినప్పుడల్లా అందమైన ఆమె కళ్ళు స్పష్టమైన ఆమె కళ్ళు, నూదుల్లా గుచ్చుకొనే ఆమె కళ్ళు జ్ఞాపక మొచ్చేవి.

ఆమె భౌతికరూపం అలాంటిది. ఆమె అంతర్య మెట్లాంటిదో అతనికి తెలియదు. ఇక అతనికి తెలిసిందల్లా ఆ కళ్ళే. అతను లెలుసుకోవలచినదల్లా ఆ కళ్ళే చెప్తున్నాయా అనిపించేది. ఆ కళ్ళు చెప్పే కథ ఏమిటంటే :

హైస్కూలులో ఉండగానే—అప్పటికి ఆమె వయస్సు పదిహేను.

ఆమె చూసిన ప్రతీ అందగాడిచేతా ఆకర్షింపబడి ప్రేమలో పడేది. ఆ ప్రేమ ఉధృతంలో పరితపిస్తున్నప్పుడు మాత్రమే ఆమె తన్మయం చెందేది. హైస్కూలు విడిచాకకూడా అలాగే ఆమెను చూసిన అందగాళ్లందరినీ ప్రేమించడం మొదలుపెట్టేది. అలాగే ఎజినీ పరిచయత కలిగినాక అతనినీకూడా ప్రేమించటం మొదలెట్టింది. ఆ ప్రేమించటంలోని అనుభవమే ఆమె కళ్లలో మెరుపుముద్రలై ఎజినీకి కనిపించి విచిత్రమైన భావాన్ని ద్యోతకం చేసింది. ఆ శీతాకాలంలో యిద్దరు యువకుల్ని ఒక్కసారి ప్రేమించింది. వాళ్లు గదిలో అడుగు పెడితేచాలు — లేదా వాళ్ళ పేరు చెప్పితే చాలు ముఖం సిగ్గుతో ఎర్రపడేది. శరీరం స్వాభీనం తప్పిపోయేది. ఆ తరువాత ఆవిడ తల్లి యింకొకాయన యెవరో (ఎజినీ) ఈమెకోసం పడి ఛస్తున్నారని చెప్పగానే, అతనిమీద ప్రేమ హెచ్చయి చివరికి అంతకి పూర్వం తాను ప్రేమించిన యిద్దరినీ పూర్తిగా మరచిపోయింది. ఇక యీ కొత్తాయన కూడా నాలుగు రోజులపాటు విందులకీ వినోదాలకీ యీమె దగ్గరికి వస్తూ, ఈమెకేసి ప్రేమచూపుచూస్తూ ఈమె ప్రేమ పరీక్షించాలని ప్రయత్నించినకొద్దీ, ఆమె ప్రేమ గట్టు తెగించుకొని అతనికోసం ఉరకవేసేది. నిద్రట్లో కలవరిస్తే ఆ కొత్తాయనే. తలుపులు బిగించిన చీకట్లో మంచంమీద పడుకుని చూస్తే యెదురుగా ఆ కొత్తాయనే కనిపించేవాడు. ఆమె ప్రేమికులై వొకప్పుడు తారాపథం పొందిన అనంత జనాభా యావత్తూ నామరూపాలు లేకుండా పోయేది. ఇక పెళ్ళిమాటలు గాగానే, ముహూర్త నిశ్చయం కాగానే, వాళ్ళిద్దరూ వొకళ్ళనొజుళ్ళు అదుముకొని ముద్దుపెట్టుకోగానే — ఇంక ఆమెకి అతని ఆలోచనలు తప్ప మరో ధ్యానే లేదు. అతనిని ప్రేమించాలనీ, అతనిచే ప్రేమింపబడాలనీ, ఆమెనిత్యం అతనిలో లీనమైపోయి ఉండాలనీ తప్ప ఆమెకు వేరే యేకోరికా కలగలేదు. అతనిని పొందిన గర్వం ఆమెకి, అతనిపేరే ఆమెకి నరాల ఉద్రేకం; ఆమె, ఆమెప్రేమ—అన్నీ అతని

పేమలో కరిగి లీనమైపోయాడు.

ఆ మెగురించి తెలుసుకున్న కొద్దీ ఆమెను మరింత యెక్కువగా ఆరాచించ ప్రారంభించాడు. అట్లాంటి ప్రేయూరాలు అతనికి దొరుకుతుందని అతను కలలోనైనా భావించలేదు. అదే అతన్ని మరీ పెంపొందించింది.

6

వసంతం వచ్చింది. మళ్ళీ తన యెప్పేటు వ్యవహారాలు చూసుకోవాలి. కొన్ని ఆత్మవసరమైన నూచనలు కూడా చెయ్యాలి. తన పెళ్ళికోసం యిల్లు మరమ్మత్తులు చేయించాలి. అందుకని యింటికి వెళ్ళాడు.

మేరీ తన కొడుకు యెన్నికతో తృప్తిపడలేకపోయింది. దానికి కారణం తాను ఆశించినంత గొప్ప పెళ్ళిమాతురు కాదనేదొకటే కాదు. తనకు కాబోయే వియ్యపురాలు వార్వాగా అంటే ఆమెకి యిద్దం లేకపోవటమే. ఆమె స్వభావం మంచిదో చెడ్డదో ఆమెకు తెలియదు. ఆమె నిర్ణయించనూ లేదు. ఆయితే ఆమె పెద్దవంశంలోడి కాదనీ, రాచరీతి ఆమెలో లేదనీ ఆమెని తొలినాటి చూచినప్పుడే గ్రహించింది. అదే ఆమెను ఎక్కువగా బాధించింది. ఆమె వంశాన్నిబట్టి ఆమె విజ్ఞానని నిర్ణయించటానికి పూనుకున్నది కనుక ఆమె మరీ బాధ పడింది. తనలా బాధ పడుతున్నట్టు ఎజినీ గ్రహించాడని కూడా తెలుసుకొంది. ఈ కారణంచేత ఎజినీ భవిష్యత్తులో యింకా యెక్కువగా బాధ పడతాడని కూడా ఆమె ఆనుకుంది. ఏమైనా ఆ పిల్లమాత్రం ఆమెకు నచ్చింది. ముఖ్యంగా ఆమెకి నచ్చటానికి కారణం, ఎజినీకి నచ్చటమే. ఎవరైనా ఆమెను ప్రేమించక తప్పదు. మేరీకూడా అత్తకున్నగా అందుకు సిద్ధపడింది.

తన తల్లి సంతుష్టిపడిందనీ, ఈ విషయంలో చాలా ఉత్సాహంగా ఉందనీ ఎజినీ గ్రహించాడు. ఇంటి విషయాలన్నీ ఆమె స్వయంగా

చక్కబెట్టుకొంటూ, కోడలు గుమ్మంలో కుడికాలు మోపగానే తాను వెళ్లిపోవాలని మూటా ముల్లే ఆయత్తిం చేసుకొంటోంది. ఆయినా కొన్నాళ్ల పాటు ఉంటేనేగాని వీలేదని ఎజినీ బలవంతం చేశాడు. కాని భవిష్యత్తు మాత్రం అనిర్దిష్టంగానే ఉండిపోయింది.

మధ్యాహ్నం టీ తయారవుతోంది. ఎజినీ తల్లిదగ్గరే కూర్చోని ఆమెకు సాయపడుతున్నాడు. అతి ముఖ్యమైన కబుర్లన్నీ యిలాంటి సమయంలోనే చెప్పకోవటం వాళ్ళకి ఆలవాటు. డిక్కాక్షన్ వడబోస్తూ అతని ముఖంకేసి చూసి, కొంచెం సందేహించి, తల్లి అందుకొంది.

“బాబూ, నీతో వొకటి చెప్పాలనుకున్నాను—నిజం నాకు తెలియదనుకో. ఆయినా సాధారణవిషయం కనుక చెప్పాలని—బ్రహ్మచర్యం రోజుల్లో నువ్వెలాగడిసినా, కాని, ఇక భవిష్యత్తులో నిన్నుగాని, నీభార్యనిగాని ఏదీ కలతకెట్టుకుండా ఉండటంకోసం, ఆపూర్వ సంబంధాలన్నీటిని తొగతెంపులు చేసుకోవటం మంచిది నాయనా. దేవుడు మేలు చెయ్యాలిగాని. తెలిసిందా?”

తన తల్లి తనకు ప్రైవేషిడాతో ఉన్న సంబంధాల ప్రసక్తి తెస్తున్నదని ఎజినీ గ్రహించాడు. వాటికి అనవసరంగా ఆమె యెక్కువ ప్రాముఖ్యత యిస్తోందని భావించాడు. ఒంటెద్దజీవితంకలిగించినచాదస్త్రమే దానికి కారణమనుకున్నాడు. ఇంతకీ ప్రైవేషిడాతో అతని సంబంధాలు గత శరద్దృశ్యపులోనే తెగిపోయాయి. ఎజినీ సిగ్గుపడ్డాడు. విసుగువల్ల కాని, అవమానంచేతగాని కాదు. అంత మంచి మేరీ అనవసర విషయాలలో—ప్రేమవల్లనే కాని, ఆయినా అనవసరంకాదా—తనకతిగ్ధంకాని, కాలేని విషయాలలో కలుగజేసుకొంటున్నందుకు అతని ముఖయ్యెర్రబడింది. తను దాచవలసినదేదీ లేదనీ, తన వివాహానికి యేదీ ఆటంకం కాకుండా తాను జాగ్రత్తగా అన్నిటిని చక్కబెట్టుకొన్నాననీ తల్లికి చెప్పి సమాధాన పరిచాడు.

“మంచిపని చేశావు బాబూ. కాని...విసుక్కోకేం నాయనా?”
ఏదో చెప్పబోయి చెప్పలేక తికమకలుపడి ఆగిపోయింది.

ఆమె చెప్పదలుచుకున్నది చెప్పలేదనీ, అది యింకా పూర్తి కాలేదనీ ఎజినీ గ్రహించాడు. అది త్వరలోనే, మళ్ళీ తల్లి ప్రారంభించగానే ధృవపడిందికూడా. అతను ఊళ్ళో లేచవుడు పైపానిడా మామగారైన ముసలి మైఖేల్ వచ్చి ఆమెను వెంటబెట్టుకు వెళ్ళి పైపానిడా బిడ్డకుపురిటి నీళ్ళు చల్లించి ఆ బిడ్డకు ప్లానమాత*గా ఆమెచే యెలా ప్రమాణం స్వీకరింపజేశాడో ఆమె విశదపరచింది.

ఎజినీముఖం మళ్ళీ యెర్రబడింది. ఈసారి విసుగుతోగాని, అనుమానంతోగాని కాదు. ఇంకా ఎట్లాంటిమాటలు తను వినవలసివస్తుందో అనే లజ్జ. అయితే అతని నిగ్గయాలకీ అతని లజ్జకీ ఏమీ సంబంధంలేదు. అయినా అతను అనుకున్నంతా అయింది. ఏదో లోకాభిరామాయణం చెపుతూన్నట్టు — రాబోయే యుద్ధానికి వొక పెద్ద తార్కాణంగా — అంతటా మొగపిల్లలే పుడుతున్నారని తల్లి చెప్పింది. ఏదో తమకు పట్టని సంగతులేవో యధాలాపంగా అనుకుంటూన్నట్టుండాలని మేరీ యెంతో ప్రయత్నించిందిగాని, తీరా ఆమె కోడుకు ముఖంలాకొచ్చిన రంగును చూసేసరికి ఆమెకేఅవమానమయింది. కళ్ళజోడు మాటిమాటికి తీస్తాడు. దాని చెవి కాదల్ని టపీటపీమని నొక్కుతాడు. వెంటనే మళ్ళీ కళ్ళకు పెట్టుకుంటాడు. వొణుకుతున్న చేతుల్తో సిగరెట్ ముట్టించబోతాడు. ఆమె మానం వహించింది. అతనుకూడా మానం వహించాడు. ఆ ఘనీ భూతమానం పగిలిపోతుండేమోనని అతని భయం. వాల్చిద్దగూ వొకరిజోకరు అడ్డం చేసుకొన్నట్టుగా యీసారి అడ్డం చేసుకొన్నారు.

“మీ తాతగారి కాలంలాలా ధర్మం నామకు పాదాల నడవ వలసిందేకాని గ్రామంలో పక్షపాతం ఉండకూడదు.”

“అమ్మో,” ఎజినీ అకస్మాత్తుగా అన్నాడు. “మద్విలా యెండ

* సంరక్షకురాలు.

శంటున్నావో నాకు తెలుసునమ్మా. నీమనస్సు పాడుచేసుకోకు. నాభావి సంసారిజీవితం నాకెంత పవిత్రమైనదో నేను వేరే చెప్పనఖలేదు. నా ప్రాణాలున్నంతకాలం నేను దానిని ఆతికృమించను. ఇక నాబ్రహ్మచర్య జీవితంలో జరిగినదంతా ఆఖరయిపోయింది. నేనెవర్నీ కలియనూ లేదు. నామీద యెవరికీ అలాంటి అధికారమూ లేదు.”

“చాలా సంతోషం నాయనా. నీవెంత ఉన్నతాశయాలో నాకు తెలుసు.”

ఎజినీ తన తల్లిమాటలను, తనకు రుజుపడ్డ ఆధిపత్యంగా అంగీకరించి పూరుకన్నాడు.

ఆ మర్నాడు తన క్రొత్త పెళ్ళి కూతుర్ని గురించి, ఒక్కటైపానిడా తప్పప్రపంచంలో అన్నింటిని గురించి ఆలోచించుకొంటూ బస్తీకి బయలుదేరాడు. చచ్చిదాకా వెళ్ళేటప్పటికి చచ్చినచి జనం రావటం కనిపించింది. కొంతమంది యువకులు, వాళ్ళ వెనుకనే యువతులు, ఆవెనక్కాల యిద్దరు స్త్రీలు యెదురయ్యారు. అందులో వొకామె వయోవృద్ధి. రెండో ఆమెని తానెక్కడో చూసిన గుర్తు. చక్కగా సింగారించుకొంది. చేతుల్లో శిశువుతో చాలా తేలిగ్గా తీవిగా నడుస్తోంది. వాళ్ళు కూడా తనకు దగ్గరపడ్డారు. ఆ ముసలాదిడ పక్కకి ఒత్తిగిల్లి వంగి నమస్కరించింది. బిడ్డ నెత్తుకున్న ఆదిడ తలవంచి తన నవ్వుతున్న కళ్ళతో పల్కరించింది.

ఆవును, ఆదిడే; అనుమానంలేదు. కాని, గతజల నేతుబంధనం ఆదిడకేసి చూడటం కూడా అనవసరమే. ‘ఆ బిడ్డ నాదే కావచ్చు,’ మనస్సులో మెరిసిన వొక ఆలోచన. ఆ ఆలోచనకి అక్షుకే సిగ్గుయింది. అదెలా? ఆమె భర్త వున్నాడు. ఆ భర్త ని ఆమె కలుసుకొన్నది. ఆదిష యాన్ని తను అంతగా పట్టించుకోలేదుకూడా. తనకు కావలసింది తన ఆరోగ్యం — ఆమెకు జబ్బు యిచ్చాడు. ఇంక బాధపడటం దేనికి!

మళ్ళీ తామిద్దరూ కలుస్తారన్న సమస్య, యిదివరకు లేదు. ఇక ముందు ఉండదు. అలా ఉండటానికి వీలేదు. అందుకని తన అంతరాత్మ గొంతుకను పిసికి చంపివేశాడని కాదు. అసలు ఆ అంతరాత్మ ఈ విషయంలో ఏమీ కలుగజేసుకోలేదు. తన తల్లితో ఆవేళ ఆచర్య వచ్చాక మళ్ళీ ఈవేళ యిలా తలవని తలంపుగా ఈమెకు కలుసుకొనేలోగా-ఆమె ఆలోచనే ఆతనికి రాలేదు. మళ్ళీ కలుసుకోనన్నా లేదు.

ఈస్టర్ వెళ్ళిన మరుసటివారం బస్టీలో ఎజిసీ వివాహమయింది. పెళ్ళి కాగానే భార్యను లీసుకొని ఉన్న ఊరు వచ్చేశాడు. ఆ యిల్లు ఆదంపతులకు అనుగుణ్యంగా ఉండినాడా. మేరీ పెళ్ళిపోతానని; కాని ఎజిసీ ఆమెను వెళ్ళవద్దని బ్రతిమాలాడు. లీసాకూడా వెళ్ళవద్దని ప్రార్థించింది. అందుకని ఆమె ఆవెక విడిగా వున్న యిట్లాకి తరిలిపోయింది.

ఈ విధంగా ఎజిసీకి కొత్త జీవితం ప్రారంభమైంది.

7

ఆతని వివాహమయిన మొదటిసంవత్సరం చాలా గడ్డుదనేచెప్పాలి. పెళ్ళి ముందు ప్రేమలోపడి ఆతను వాయిదావేసిన వ్యవహారాలన్నీ పెళ్ళి కాగానే, వొక్కసారి మీద పడ్డాయి.

పాకీలవారనుంచి వైటపడటం బొత్తిగా అసాధ్యం. పొరుగురి భూముల్ని తుడిచిపెట్టి ముఖ్యమైన కొన్ని పాకీల్ని రదు చేసినా మిగతావి అలానే ఉన్నాయి. అతనినగ్గర డబ్బు మాత్రం లేదు. స్వంత వ్యవసాయం బాగానే పండింది. శిస్తులుకూడా ఆ పూర్వంలాగే వసూలయ్యాయి. కాని, తన అన్నగారికి శిస్తు [మనోషర్తి] చెల్లించాలి. తను పెళ్ళి చేసుకోనన్నాడు. అందుచేత చేతిలో చిల్లిగవ్వ మిగలలేదు. ఇక ఫ్యాక్టరీని కూడా మూయక తప్పని పరిస్థితి వచ్చేసింది. ఇలాంటి చిక్కులనుంచి తప్పకోడానికి కూడా ఒకేవొక్క మార్గముంది. అదే తన

భార్య సొమ్ము. లీజా కూడా తన భర్త స్థితిని గ్రహించి, వాడుకోసుని వత్తిడి చేయసాగింది. ఎజినీ వొప్పకున్నాడు. తన ఎట్టేటులో చెరిసగం తణుఖా పుచ్చుకొనే ధరకుగొదయితే వొప్పకున్నాడు. అలాయిచ్చాడు కూడా. ఈపనికి తన భార్య చాలా బాధపడింది. తను అలా చేస్తే నిజానికి తన భార్యకోసం కానేకాదు; తన అత్తగార్ని ఉపశమింప జేయడానికే.

ఆ మొదటి సంవత్సరం — యీవ్యవహారాలన్నీ జయాపజయాల వాడిదుడుకుల్లో పడి నిర్మలమైన ఎజినీ జీవితాన్ని విషమయం చేశాయి. దానికి తోడు భార్య అనారోగ్యం వొకటి. పెళ్ళయిన ఏడు నెలలకి లీజాని శనిగ్రహం పట్టుకొందనే అనాలి. ఒకసారి బస్తీ నుంచి తన భర్త వస్తున్నాడని తెలిసి, ఉత్సాహంతో బండి కట్టించుకొని షేషాకి బయలుదేరింది. ఆ గుర్రం — ఎప్పుడూ చెప్పినట్టువినేదల్లా — ఆనేక కొంచం చేపి పెట్టింది. రోడ్డుపక్క సాలాపులోకి లాగేస్తుండేమోనన్నభయంతో కంగారుపడి బండిమించి లీజా దూకేసింది. నిజానికి కొంత అదృష్టవంతురాలనే చెప్పాలి-ఆసలు చక్రం క్రింద పడవలసిన మనిషి-ఆమె గర్భిణీస్త్రీ కూడా. ఆరాత్రే ఆమెకు వొప్పలు యెక్కువై గర్భస్రావం జరిగింది. తాను ఆశించని సంతాన సప్తమూ, తన భార్య అనారోగ్యమూ, తన వ్యవహారాల చిక్కులూ, అన్నిటికన్నా తన అత్తగారి ఆరాటమూ (లీజా జబ్బు పడగానే ఆమె తల్లి పరుగెత్తుకొచ్చింది) ఇవన్నీ కలిసి ఎజినీకి ఆ సంవత్సరాన్ని బాత్రిగా దుర్భరం చేశాయి.

ఈ గడ్డుపరిస్థితుల్ని తట్టుకోలేకపోయినప్పటికీ, ఆ సంవత్సరాంతానికి యెలాగో ఎజినీ వొక వొడ్డున పడ్డాడు. తన చితికిపోయిన అదృష్టాన్ని పునఃప్రతిష్టించుకోవటంలోనూ, తనతాతగారి ఘాయాకి శివజీవితక్రమాన్ని సరిదిద్దుకోవటంలోనూ మొత్తానికి యెలా అయితేనేమి విజయం వంతువంట్లాడు. దుశాలతోసం ఆసినంతా అయినకాటికి తెగవమ్ముకో

వలసిన స్థితి తప్పింది. ముఖ్యమైన స్థిరాస్థి, తన భార్య పేర సంక్రమించి నప్పటికీ, మిగిలిపోయింది. ఇంక పంటలు బాగా పండి, ధరలు పడిపోతుంటే ఉంటే మీదటికి తన సొమ్మ వదు తినను! అదొకటి.

ఇంకొకటి యేమిటంటే, తను తన భార్యనుంచి యెంత యెక్కువ కోరినా తను కోరినదానికంటే యెక్కువ పొందగలిగాడు. అంత యెక్కువ ఆనందాన్ని పుంజుకోగలనని అతను అశించలేదుకూడా. ఇక ప్రణయకలహాలు—అతనింత తీసుకురావాలని ప్రయత్నించినా—రానూ లేదు. వచ్చినా నిలబడనూ లేదు. దీనివల్ల అతను యెంతో ఆనందంగా హాయిగా ఉండటమే కాకుండా బతకటం చాలా తేలికైనదనే అమూల్య నిర్ణయానికి రాగలిగాడు. జీవితం యింత హాయిగా యెందుకుండాలో అతనికి తెలియదు. అయినా అది అతనికి హాయిగానే ఉంది.

ఇలా పుండటానికి కూడా కారణం వుండి: పెళ్ళయిన వెంటనే ఈ ప్రపంచంలోని ప్రతివొక్కడికన్నా కూడా తన భర్త ఉత్త ముదని లీజా భావించ నారంభించింది. చాలా తెలివైనవాడనీ, పూర్తిగా పవిత్రుడనీ, అందరికన్నా పున్నతుడనీ ఆమె నిశ్చయించుకొని — అతనికై తన సర్వ స్వాన్నీ అప్పించటం, అతని ఆనందమే, శరమాపథిగా తలపోయటంసాగించింది. అందరికీ అతనియందు అలాంటి భావం కలగటం అసాధ్యంకనుక లీజాయే తన శక్తికొద్దీ అతని నేవూ నిమగ్నమయ్యేది. అతని కేవల ఏమేమి అవసరమా ఉంటుందో తెలుసుకోవటంకోసం తన మేధాశక్తి సంతా వినియోగించి - అది యెట్లాంటిదైనా, యెంత కష్టసాధ్యమైనదైనా దానిని సాధించి తీరేది.

ఒక స్త్రీతో మాట్లాడటమే మనకి ఆనందంగా ఉంటుంది. పస్తుత: లీజా అలాంటి స్త్రీ. ఆమె అమూల్య ప్రేమకొక నమస్కారం పెట్టాలి. నిజంగా ఆమె తన భర్త హృదయాన్ని సాధించుకోగలిగింది. అతని అనుభూతిలోని ప్రతి చిన్న మార్పునీ, ప్రతి చిన్న పరిస్థితిని ఆమె అనుగతం

చేసుకొనేది—అతని అంతగ్యం అతనికంటే ఆమెకే బాగా అర్థమయ్యేది. వాటికనుగుణ్యంగానే ఆమె ప్రవర్తించేది. కనుక ఆతని అనుభూతుల్ని గాయపరచవలసిన అవసరమే ఆమెకు కలగలేదు. పోగా అతనిదుఃఖాన్ని కొంచె పదివి అతని సుఖాన్ని పెంపొందించేది. ఆతని అనుభూతుల్నే కాక అతని ఆనందాన్నికూడా ఆమె అర్థంచేసుకొనేది. వ్యవసాయానికి, ఫ్యాక్టరీకి, రుణగ్రస్తులకీ సంబంధించిన గొడవలు-అవి ఆమెకంత కొత్తవైనా - ఆమె చూచుకున్నఅర్థం చేసుకోగలిగేది. ఈ నైపుణ్యంవల్ల, వాటి ప్రసంగంలోనే కాకుండా, వాటి తీర్పుకుకూడా ఆమె అమూల్య సలహాలనిచ్చేది. ఆ సంగతి అతనుకూడా అంటూండేవాడు. ఆతని వ్యవహారాల్ని, ఆతని మనుష్యుల్ని, ప్రపంచంలో అతనికి సంబంధించిన ప్రతీదాన్ని అతని కళ్ళతోనే చూడటం నేర్చుకోగలిగింది. ఆమెకు తల్లిమీద ప్రేమే కాని అతనికి తన అత్తగారంటే అయిష్టం కనుక — తనతల్లి తన సంతార జీవితంలో కలుగజేసుకొన్నప్పుడల్లా ఆమె భర్త తరపునే నిలబడి పోగాడే. అప్పుడానికి శాంతపరచటానికి చుట్టే భర్తే పూనుకోవలసి వచ్చేది.

దీనికంటే తోడు ఆమెలో గొప్ప అభిరుచి, నైపుణ్యం, వ్యవహార దక్షతకూడా ఉన్నాయి. ఆమె ఏపని చేసినా చేస్తున్నట్టే ఉండేదికాదు. ఫలితాన్నిబట్టి మాత్రమే ఆమె చేసిన పనిని గుర్తించాలి. శుభ్రతకీ క్రమానికీ, అందానికీ ఆమెదే పేరు. తన భర్త జీవితాదర్శం ఎందులో వున్నదో ఆమె తేలికగా అవగతం చేసుకొంది. గృహకృత్య నిర్వహణలోనే అతని ఆదర్శాన్ని సాధించే కంకణంకట్టుకొంది. ఆ దీక్షలో లీజాఎన్నడూ పొరబడలేదు. పిల్లలు లేకపోవటం వొక్కటే కొరత. అయితే ఆ ఆశకూడా లేకపోలేదు. గత వర్షాకాలంలో వొక డాక్టర్ చే తన ఆరోగ్యం పరీక్ష చేయించుకొంది. ఆమెలో యేమీ లోపం లేదని కూడా తెలుసుకొంది.

ఇవరికి ఆ కోరిక కూడా నెరవేరింది. మళ్ళీ సంవత్సరాది నాటికి ఆమె గర్భవతి అయింది.

అయితే వారి సంసార సౌఖ్యాన్ని — విషపూరితం చేసిందనటానికి బదులు భయపెట్టినదంటే చాలు—భయపెట్టిన సంగతికూడా లేకపోలేదు. ఆదే ఆమెలోని అనూయ. ఆ అనూయని ఆమె ప్రదర్శించకయెంత దాడుకున్నా, అది ఆమెను తరచు బాధించసాగింది. ఎజినీ యింకొక స్త్రీని ప్రేమిస్తాడనేకాదు—ఇంకో స్త్రీ అతనికి తగ్గది ఉన్నదని ఆమెకు నమ్మకమే లేదు. (తనయినా అందుకు తగుతుందా లేదా అని ఆమె ఎన్నడూ ఆలోచించలేదు.) అయినా యే స్త్రీ అయినా అతన్ని ప్రేమించ సాహసిస్తుండేమోనని ఆమె భయం.

8

ఇవీ వాళ్ళ జీవితక్రమం! అతను ఉదయమే లేచేవాడు. అతనికిదే అలవాటు: లేచి ఫ్యాక్టరీలో, పొలాలలో, తప్పితే దూళ్ళకాలలో వెళ్లేవాడు. పదిగంటలయ్యేసరికి వచ్చేవాడు; మేరీ, లీజా, యింకో మామయ్య, ఎజినీ—నల్లగూ వరండాలో కూర్చుని కాఫీ త్రాగేవారు. తరచు పెద్ద పుట్టించే బాతాఖానీ పూర్తి కాగానే ఎవరి పనుల్లో వారు నిమగ్నమయ్యేవారు. మళ్ళీ పునస్సమాగమం మధ్యాహ్న భోజనకాలానికే. మధ్యాహ్నం రెండు గంటలకల్లా భోజనాలయిపోయేవి. సాయంత్రం అతను ఆఫీసునుంచి రాగానే టీ త్రాగి తరచు యేదో పుస్తకం పైకిచదువుతూండేవాడు. ఆమె పని చేసుకుంటూనే వినేది. ఇక స్నేహితురాలైన రయినా వస్తే ఆ పూటకి బాతాఖానీయే. ఏ వ్యాపారానికో దూరంగా వెడితే మాత్రం భార్యకు ప్రతిరోజూ ఉత్తరాలు వ్రాసేవాడు. అందుకునేవాడుకూడా. ఒకప్పుడు ఆదిడకూడా బయలుదేరేది. అప్పుట్లో వాళ్ళ సంతోషానికి పరిమితమే ఉండేదికాదు. ఇక అతని పుట్టినరోజునా, ఇతర

పండుగల రోజుల్లోనూ వచ్చిన స్నేహితులందరికీ ఆమె యెలా సన్నిహిత్యంతో ఆతనికి ఆశ్చర్యం వేసేది. నలుగురిలోనూ ఆమె తేచ్చుకున్న పేరు, ఆమెకున్న గౌరవం—తెలుసుకొనీ దినీ—ఆమెమీద ప్రేమ యింకా యెక్కువై పంచప్రాణాలూ ఆమెలోనే దాచుకోసాగాడు.

అంతా బాగానే జరిగింది. మొదట్లో కొంత భయపెట్టినా ఎలాగో గర్భిణీ నిలిచింది. ఇంక పుట్టబోయే బిడ్డని యెలా పెంచాలా అన్నదే వాళ్ళ సమస్య. ఆ చర్చలతోనే వాళ్ళ కాలక్షేపం. ఎలా చదివించాలి, ఎలాంటి యేర్పాట్లు చేయాలి—మొదలైన సమస్యలన్నిటికీ ఎజినీయే తన నిర్ణయాలిచ్చాడు. ఇక ఆవిడ కోరిక కూడా ఆతని నిర్ణయాలకి తల వొగ్గి సక్రమంగా అమలు జరపటమే. ఎజినీవైద్యగ్రంథాలన్నీ తిరగవేయటం ప్రారంభించాడు. వాటి ప్రకారం సశాస్త్రీయంగా తమ బిడ్డని పెంచాలని ఆతని ఆశ. పాపం ఆవిడ అన్నిటికీ సిద్ధపడి ఆ ప్రకారం ఆచుత్తమయ్యేది. చిన్నచిన్న బొంతలు, చెవులకు చలిగాలి తగలకుండా ఊలు టోపీలు, దోమతెరలు, ఉయ్యాలలూతయారుచేస్తూ కూర్చునేది. ఈవిధంగా, వారి నివాసమయిన రెండవ సంవత్సరం కూడా, చుట్టూ వసంతండాకా సాగిపోయింది.

9

ఆవేళ ఆదివారం. ఏనో పండుగరోజు. లీజుకు ఐదవ నెల. ఎంత జాగ్రత్తగా ఉన్నా కొంత చలాకీగా కొంత హుమారుగా ఉండేది. ఆతని తల్లి అత్త గారూ కూడా ఆయింట్లోనే ఉండేవారు. ఆమె సంగతులూ బాధ్యతలన్నీ వాళ్ళ భుజాలమీదకి తీసుకొని ఆ వంకతో ప్రతీ చిన్న విషయానికీ ఆమెను ఆడిపోసేవారు. ఆవిడ మనస్సు నొచ్చుకున్నా ఉరుకునేవారు కాదు. ఆతను మాస్తే చెరుకుతోట పనిలో నిమగ్నమై పోయాడు.

ఇంటికి వెళ్లుట, ఎప్పుడో పెద్దపండుక్కి అయ్యాయి యిల్లుమకిలి పట్టించని లీజా నిశ్చయించుకొని, ఉన్న నౌఖర్లకు తోడుగా యిద్దరు ఆడ కూలీల్ని పనిలో పెట్టింది. వాళ్ళుకూడా ఉదయమే పనిలోకి వచ్చారు. వాళ్ళిద్దరిలోనూ ఒకరి పైపానిడా. ఆ ఆఫీసు గుమాస్తా ద్వారా ఈ యిల్లు కడిగేపని సంపాదించి, బిడ్డణ్ణి చంకలో బెట్టుకుని పనిలోకొచ్చింది. కొత్త “అమ్మ”గారిని వొకసారి చూడాలని దాని సరదా. పైపానిడా యిదివరకులాగే, పొట్ట చేతబట్టుకుని బ్రతుకుతోంది. ఆమె భర్త యింకా మాస్టాలోనే ఉన్నాడు. మొదట్లో ముసలి దానియల్ తోటి [అడివిలో కలప నరుక్కుపోతూంటేవొకసారి దానియలు ఆమెని పట్టుకున్నాడు] ఆ తరువాత యజమానితోటి, యిప్పుడు ఆఫీసు గుమాస్తాతోటి ఆమె సంభంధాలు పెట్టుకుంది. కనుక యజమాని అవసరం యిప్పుడేమీ ఆమెకులేదు. “ఆయనకో పెళ్ళాం ఉండగా” అనుకుంది. అయితే ఆవిడన్నీ, ఆవిడపద్ధతిని వొకసారి చూడటం మంచిది. జనం ఆమెగొప్పని యెందుకలాచెప్పుకుంటారో!

ఎప్పుడో చర్చిదగ్గర తటస్థపడ్డ తర్వాత కేటివరికూ ఎజినీ పైపానిడాని చూడలేదు. ఆవేళ ఉదయం అయిదు గంటలకే, చేలోఎరువులు జల్లించటం కోసం బయలుదేరి ఎజినీ పెళ్ళిపోయాడు. అప్పటికింకా ఆ యిద్దరు స్త్రీలూ పనిలోకి రాలేదు.

పని సంతృప్తికరంగా సాగటం చూసి సంతోషంతో, తృప్తితో, ఆకలితో యింటికొచ్చాడు. గుర్రం దిగి దానిని తోటమాలికప్పగించాడు. మొక్కల్ని కొరడాతో కొట్టి, యింట్లోకి పోతూ “ఎరువులు న్యాయం చేస్తాయి” అనుకున్నాడు. ఎట్లాంటిది, ఎవరికి అతను ఆలోచించలేదు. అతనికి తెలియనూ లేదు.

వాళ్ళు తివాచీని గడ్డిలో దులుపుతున్నారు. ఇంట్లోని సామానంతా బయటకి తెచ్చేకారు.

“ఇదేమిటా బాబూ! ఈ యిల్లు కడగరా యేమిటి? ... లీజా బలే మనిషి... ఎరువులు న్యాయం చేస్తాయి... బలే మనిషిలే లీజా... యిల్లు చక్కదిద్దుకోవటం దానికే తెలియాలి.” తెల్లబట్టల్లో ఆమె నవ్వుతూన్న ముఖం అతని కళ్లకు కట్టింది. “అన్నట్టు బూట్లు విప్పేయ్యాలి. లేక పోతే “ఎరువులు న్యాయం చేస్తాయి” అంటే ఎరువుల వాసన, యిల్లాలు ఒకేసితిలో ఉన్నాయన్నమాట. “ఒకే సితిలో యేమిటి?” యేమిటా - “ఆమె కడుపులో వొక బులిపాపాయి పెరుగుతోందిగా.” అనుకున్నాడు. “అవును” యెరువులు న్యాయం చేస్తాయి. ఆ ఆలోచనలకి నవ్వుకుంటూ తలుపుమీద చెయ్యివేసి పైకి లాగబోయాడు.

కాని, అతను లాగబోతుండగానే ఆ తలుపులు తమంత తామే తెరుచుకున్నాయి. యెగబోసి బట్టకట్టుకొని నెత్తిన మోపు పెట్టుకొని యెవరో వొక స్త్రీ తనకు ముఖాముఖీ ఎదురయింది. ఆవిణ్ణి పోనివ్వటానికి తాను పక్కకి వొత్తిగిల్లాడు. అతనికి దారివ్వటానికిని ఆమె పక్కకు వొత్తిగిల్లి తన తడిచేతులతో పమిట సద్దుకుంది.

“పదపద, ముందు నువ్వు పద, అందాకా...” ఎజినీ యేదో అసబోయి ఆమెను గుర్తుపట్టి చటుక్కున అగిపోయాడు.

ఆమె నవ్వుతున్న కళ్ళతో, చాలా సంతోషంగా చూసింది! మళ్ళీ పమిట సద్దుకుని వెళ్లిపోయింది.

“నాస్సెన్ను... ఇంపోజిబుల్” అనుకున్నాడో అన్నాడో ఎజినీ; చేయ్యి మాత్రం వొక శ గని అడిలించినట్టు విసిరాడు. ఆమె అదర్భం అతనికి ఆనందాన్ని కలిగించలేదు. ఆవిణ్ణి యిలా చూడటం అతన్ని బాధించింది. కాని ఆమె బలమైన శరీరంపై వ్రాలి అతని కళ్లు మరీ బాధించ సాగాయి. ఆమె చేతుల్ని, భుజాల్ని, చాతీ వంపుల్ని, చీర మడతల్ని చూస్తూ అతనిచూపులు అక్కడే నిలబడిపోయాయి.

“ఎందుకిలా చూస్తున్నాను?” ఆవిణ్ణి తప్పించుకోవాలని కళ్ళు

డించుకొంటూ, తనలో తనే ప్రిక్కుచుకున్నాడు. “ఏమైనా నేను లోప
లికి పోయి బట్టలు మార్చుకోవటం మంచిది.” వెనక్కి గిరుక్కున తిరిగి
అయిదు అడుగులు వేశాడో లేదో ఆ మెను యింకొక్కసారి చూడాలని
పించింది. ఎందుకో, దేనికో తనకే తెలియకుండానే ఆ మెవైపుమాళాడు.
ఆ మె దొడ్డిమూలదాకా వెళ్ళి వెనక్కి తిరిగి అశనికేసి చూసింది.

“ఛీ ఛీ, ఏమిటిపని!” మందలించుకున్నాడు. “అవిడ యేమను
కుంటుంది...ఆ యీపాటికి అనుకుంటూనే ఉంటుంది...”

తన గడిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. వొక ముసలావిడ ఆగడి గచ్చును
కడుగుతోంది. ఎజిసి తీవిగా నడిచి ముకినీటితో తడిసిన ఆ గడిలో
యించుమించు చిరులు త్రొక్తాడు. పంచె మార్చుకొనే ప్రయత్నం
వదలి, గోడలమీద వున్న జోళ్లు తీసుకొని వెళ్ళిబోతుంటే ముసలి గడి
లోంచి బైటకు నడిచింది.

“ఈ ముసలిమండ బైటికి పోయింది కనుక యింక పైపానిడా
వొక్కర్తీ లోపలికొస్తుంది.” అతనిలో యెవరో ఆలోచించసాగేరు.

“ఇదేమి ఆలోచనా నాయనా, యిదేంపని!” చెప్పులు చేత్తో
పుచ్చుకొని రెండు ఉరకల్లో హల్లోపడి అక్కడ జోళ్ళు తొడుక్కొని,
తిన్నగా వరండాలోకి వెళ్లి, ముసలస్మలిద్దరూ కాఫీ త్రాగుతూంటే
అక్కడ కూర్చున్నాడు. లీజా అతనికోసం ఎదురుచూస్తోంది. అవిడ
కూడా పక్క గుమ్మరుంటే అప్పుడే వచ్చింది.

“అమ్మనాయనో! నేను గౌరవస్తుణ్ణి, పనిత్రుణ్ణి, అమాయకు
ణ్ణి అనుకునే లీజాయే—లీజాకే తెలిస్తే?” అనుకున్నాడు.

లీజా మామూలుగానే నవ్వుతూ వచ్చి అతని ప్రక్కనే కూర్చుంది.
కాని యివా? యెంచాతనో ఆమె ముఖం పాలిపోయి, తెల్లగా, పొడుగ్గా
వీరసంగా ఉన్నట్టు కనపడింది.

10

కాఫీలవుతున్నాయి. ఆసమయంలో వొక రకం ఆడజాతి సంభాషణ ప్రారంభమయింది. అలాంటి సంభాషణల కలాంటి తార్కిక సంఘటనా ఉండనక్కర్లేదు. అది ఆ యింట్లో మామూలే. అలాంటి సంభాషణలు నిరాఘాటంగా కొనసాగవలసిందే.

ముసలాళ్లు యిద్దరూ వొకళ్లవొకళ్ళు నూతిపోట్లు పొడుచుకుంటున్నారు. పాపం, లీజా మాత్రం అతితెలివిగా వాళ్ళిద్దరిమధ్యా దోబూచులాడుతోంది.

“మీరు రాకుండానే మీ గది కడిగించటం పూర్తి చేశామనుకున్నాను. కాని వీలివ్వలేదు. అయినా తొందరగా అయిపోతుంటేండి” ఆమె భర్తతో చెప్పింది.

“దానికేం గాని, నేను లేచాక నీకు బాగా నిద్ర పట్టిందా?”

“బాగానే నిద్రపోయాను. వొంట్లోకూడా కులాసాగానే ఉంది.”

“ఏంబాగో వల్లకాటి బాగు. ఒకమూల రోళ్ళు బ్రద్దలయ్యే ఎండలాయిరి. ఎండంతా కిటికీల్లోంచి దాని మీధనే పడుతోంటే యింకేమినిద్ర” వార్వారా వ్యాఖ్యానించింది: “కిటికీలకి రంగు అద్దలుంటే బాగుండేది. నాగడికి అలాగే ఉండేది. ఇంతకి అది ఓపలేని మనిషి.”

“పనిగంటలకల్లా మిద్దెలోకే పోతున్నాం గదా” అందుకుంటేమేరీ

“అందుకే జ్వరం వస్తుంది. రమ్మంటే రాదూ? అంతా లేమగా ఉంటే,” వార్వారా తిప్పి కొట్టింది. చెండు నిమిషాల క్రితం ఆమె అన్నదానికీ యిప్పుడామె అన్నదానికీ యేమీ సంబంధం లేదని ఆమెకు తెలుసు. “మా డాక్టరంటాడు, రోగిని చూడకుండా రోగాన్నిగుర్తించటం కష్టమని. ఆయనకి బాగా తెలుసు. పెద్ద చేయన్నవాడు. పైగా

మాడటానికి వచ్చినప్పుడల్లా ఆయనకి పందడాకా యిస్తూనే ఉంటాం. చచ్చి స్వర్గాన ఉన్నాడు. ఆయనకి డాక్టర్లంటే వొళ్లు మంట. అయినా నా విషయంలో ఆయన యెప్పుడూ కాదనలేదు. ”

“ఎవడు కాదంటాడు తన పెళ్లాంమాట! అందులోనూ ఆమె జీవి తనూ, ఆమె బిడ్డ జీవితనూ ఆధారపడ్డ...”

“అవును; ఆడదానికి చేతిలో నాలుగురాళ్ళుంటే చీటికీ మాటికీ మొగుడిమీద ఆధారపడఖ్కురలేదు. మంచిభార్య యెప్పుడూ అణుకువ గానే ఉంటుంది” అంది వార్వారా. “లీజా, పాపం, జబ్బు పడ్డప్పటి నుంచి చాలా నీరసంగా ఉంటోంది. ”

“అదేమీ కాదమ్మా. నాకే! నేను దుక్కలా ఉన్నాను. నువ్వేమీ తినవా?”

“నాకేమీ వండే.”

“అన్నింటికీ తినమన్నాను; ఆవిడ వద్దకాక వద్దంది.” మేరీ అది తన తప్పు కాదన్నట్టు చెప్పింది.

“వద్దతనీ నా కడుపు నిండుగానే ఉంది.” శ్రుతిమించి రాగాన పడుతూంటే తానే సర్దుకొన్నాన్నట్టు నటిస్తూ వార్వారా సంభాషణ మార్చి ఎజినీతో అంది :

“ఏంబాబూ, ఎరువులు జల్లించటం పూర్తయిందీ?”

లీజా ఫలకారం తేటానికని లోపలికెళ్ళింది.

“ఒసేవ్! నాకొద్దే, నాకొద్దబాబూ!”

“లీజా లీజా, కాస్త నింపాడిగా పెళ్ళమ్మా!” అంది మేరీ.

“అలా ఉరిక వేస్తే ఎంత ప్రమాదం!”

“మనస్సు కుదురుగా ఉంటే ఏ ప్రమాదమూ ఉండదు” అంది వార్వారా దేనినో నూచిస్తున్నట్టు. కాని, ఆ మాటలు నూచించగలిగిన సంఘటన గత చరిత్రలో యేమీ లేదని అమెకుకూడా తెలుసు.

లీజా ఫలాహారం పట్టుకొచ్చింది. ఎజినీ కాఫీ పూర్తిచేసి అలాగే మత్తుగా కూర్చుని వింటున్నాడు. ఇలాంటి సంభాషణలు అతనికి కొత్త కాదు. వాటికి పూర్తిగా అలవాటు పడ్డాడు. అయితే కొత్త యేమిటంటే వాటిల్లో యెక్కడా అర్థంలేదని మాత్రం యివాళ గ్రహించటం. ఇంతకు పూర్వమే జరిగినదాన్ని యింకొకసారి మనసం చేసుకోవాలనుకున్నాడు. కాని, పీల్ల గండరగోళం అందుకు అవకాశం యివ్వలేదు. కాఫీ అయిపోగానే వార్వారా విషపునవ్వు నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. లీజా, ఎజినీ, మేరీలు అక్కడే ఉండిపోయారు. చాలా కులాసాగా మాట్లాడుకున్నారు. కాని, లీజా, చాలా సూక్ష్మగ్రాహి కనుక, ఎజినీ యెందుకో బాధపడుతున్నాడని గ్రహించింది. ఏదైనా పొరపాటు జరిగిందా అని ఆమె అడిగింది. ఇలాంటి ప్రశ్న వస్తుందని అతను అనుకోలేదు. అందుచేత కంగారుపడి, అబ్బే యేమీ లేదని చెప్పటానికి రెండు నిమిషాలు పట్టింది. అది ఆమె అనుమానాన్ని పూర్తిగా దృఢపరిచింది. పాలింగ్ ఈగ ఆమెకంటే స్పష్టమో, అతన్ని ఏదో చాలా విపరీతంగా బాధిస్తున్నదనే విషయం మాడా ఆమెకంటే స్పష్టమయింది. అయినా అతను అదేమిటో చెప్పడు. ఏమిటయి ఉంటుంది?

11

కొద్దిసేపటో యెవరితావుకువాళ్లు వెళ్ళిపోయారు. ఎజినీ మామూలుగానే తను చదువుకునే గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ఉత్తరాలు వ్రాసుకోవటానికి చదువుకోటానికి బదులు వొక సిగరెట్టు తరువాత యింకొకటి ముట్టించి అలాచిస్తున్నాడు. తన పెళ్ళినాటినుంచీ యే రాచకురుపుబాధ అయితే వదలిపోయిందనుకున్నాడో, అదే, యివ్వారే, తలవని తలంపుగా రేగటం అతన్ని కలతపెట్టింది. విపరీతంగా భయపెట్టింది. తన పెళ్ళి నాటినుంచీ వొక్క తన భార్య మీద తప్ప — ఆమెమీద గాని ఏ

యితర స్త్రీమీదగాని తనలో అలాంటి అనుభూతి లేకలేదు. తనకిలాంటి “విముక్తి వచ్చినందుకు అతనెంతో సంతోషించేవాడు. కాని యిలా తల వని తలంపుగా జరిగిన సంఘటన, అతను నిజంగా విముక్తుడు కాలేదని రుజువు పరిచింది. ఆ అనుభూతికి తాను లాంగిపోతున్నానని గాని, ఆ మెను తాను కాంక్షిస్తున్నాననిగాని అతని భయంకాదు. ఆ మెనుకలలో కూడా అతను కాంక్షించటం లేదు. అయితే ఆ అనుభూతి అతనిలో కలిగిందని అతని బాధ. దానిని ఎలాగైనా అణచివేసుకోగలడు. దానికి అనుమానం కూడా లేదు.

ఒక ఉత్తరానికి అతను జవాబివ్వాలి. ఒక కాయితం కూడా వ్రాయక తప్పదు. అందుకని టేబిలుముందు కూర్చుని ఉపక్రమించాడు. అది పూర్తి చేసి తనని ఆందోళన పరచిన సంఘటనని కూడా మరచిపోయి, పశువులదొడ్డిలోకి వెళ్ళాలని బయటకొచ్చాడు. నువ్వీ ఏలినాటికిని నెత్తిన తన్నినట్టు వొక ఎర్రచీరమనిషి తనను చుట్టుముట్టి చేతుల్నీ, శరీరాన్ని ఊపుకొంటూ, చకచకా ముందుకు సాగిపోయింది. అలా సాగిపోవటమే కాకుండా ఆ ముందున్న నౌఖర్ని కలుసుకోవటంకోసం పరుగెట్టిందికూడా.

నువ్వీ ఆ మిట్టమధ్యాహ్నం ఆ దూలగొండిముక్కలు, దానియలు గుడిశ, ఆ చెట్లగుబురులచుట్టూ నవ్వుతూ ఆకుచివల్లను కొరుకుతూ ఆ మె— అతని ఊహాపథంలో గోచరించాయి.

“అచ్చే యింక యిలా సాగటానికి వీలేదు;” అనుకున్నాడు. ఆ మనిషి కనుచూపుమేర దాటిపోయేదాకా ఆగి, తిన్నగా ఆసీనుకుచేరు కున్నాడు.

మధ్యాహ్నం భోజనాలవేళ అయింది. మేస్త్రీ యింకా అక్కడే ఉండాలని వాంఛించాడు. అలాగే మేస్త్రీ కనిపించాడుకూడా. మధ్యాహ్నం కనుకులాంచి మేస్త్రీ అప్పుడే లేచి, చేతులు చాచి, ఆవులీస్తూ చొళ్ళు దిరుచుకుంటున్నాడు, ఎవరితోటో మాట్లాడుతూ.

“ వాసిలీ! ” ఎజినీ మేస్త్రీని పిలిచాడు.

“ అయ్య! ”

“ నీతో మాట్లాడాలి. ”

“ చిత్తం ”

“ ముందు ఆ మాట్లాడేదేవో పూర్తి చేసెయ్. ”

“ ఏం? దాన్ని తీసుకొస్తున్నావా? ” వాసిలీ పైల కాపుసు అడిగాడు.

“ బయటగా వుందండీ, వాసిలీగారూ. ”

“ ఏమిటా? ” అన్నాడు ఎజినీ.

“ బ్రిటిలో అవొకటి యీనిందండయ్యా ... సరే నేను చూస్తాలే; నువ్వు చో. ”

పైలకాపు వెళ్ళిపోయాడు.

“ నీకు తెలుసుకుంటాను ” ఎజినీ పొరంభించి సిగ్గుపడ్డాడు.

“ నీకు తెలుసుగా వాసిలీ నేను బ్రహ్మచారిగా ఉన్నప్పుడు కొంచెం కట్టు తప్పానని... నువ్వు దినే ఉంటావు. ”

వాసిలీ తన యజమాని సీతికి చాలా జాలిపడ్డాడు. “ నైవాసిడా సంగతాండి? ” అతని కళ్ళు నవ్వాాయి.

“ అవును; ఇటు చూడు. దాన్ని యింటి పనిలో పెట్టకు, నీకు పుణ్యముంటుంది. తెలిసిందా, నా కెంతో ఎత్తెట్టుగా ఉంటుంది... ”

“ చిత్తం. బహుశా గుమాస్తాగారే పట్టి ఉంటాడండీ. ”

“ కావచ్చు... సరేకాని, మిగతా ఎరువులుకూడా చల్లించండి. ”

తన కంగారు అణచుకోవాలని ఎజినీ ప్రయత్నించాడు.

“ చిత్తం అలాగే చేస్తానండీ. ”

ఈవిధంగా కథ కంచికెళ్ళింది. ఎజినీ శాంతించాడు. ఒక సంవత్సరం పాటు ఆమెను చూడకుండా తను ఉండలేదు కనకనా! అలాగే

ఇక ముందు కూడాను. 'పోతే, వాసిలీ యీ సంగతి గుమస్తాతో చెప్తాడు. గుమస్తా నైపానిడాతో చెప్తాడు. నాకింక దాని అవసరం లేదని ఆదేశ గ్రహిస్తుంది' అనుకున్నాడు ఎజినీ. ఎలాగో కష్టపడి వాసిలీతో ఖచ్చితంగా చెప్పగలిగినందుకు సంతోషించాడు కూడా.

'గుండెల్లో ఏదో చెయ్యిపెట్టి కలికినట్టు పడే బాధకన్నా ఆ అవమానం కన్నా యిది చాలా నయం' తను చేసిన ఆ పాపం ఆలోచనలో కొద్దేసరికి అహపకానికే ఆతని వొళ్ళు ఝల్లుమంది.

12

తన సిగ్గునీ అవమానాన్నీ డిగ్గమింగుకొని, వాసిలీతో చెప్పకోవాలని ఎజినీ చేసిన ప్రయత్నంలో పడ్డ వైశిక మధనలో ఆతని హృదయం తేలికయింది. అంతా చక్కబడ్డట్టే ఆతను భావించాడు. ఆతను చాలా ప్రశాంతగా, యివరకులాగే సుఖంగా ఉన్నాడని లీజా గ్రహించింది. 'మా అమ్మ, మా అత్త — ఒకళ్ళనొకళ్ళు చెప్పి పొడుచుకోవటంవల్ల ఆయన మనస్సు బాధ పడింది. అంతే, యిలాంటి గొడవలు ఎవళ్ళకన్నా దుర్భరమే. అందులోనూ ఆయన సున్నితమైన హృదయానికి మరి కష్టం అస్తమానా వొకళ్ళనొకళ్ళు ఆడిపోసుకొంటూంటే భరించటం ఎవరితరం? ' అనుకుంది.

ఆ మరునాడు పెద్దపండుగ. ఆ పండుగనాడు అడవుల్లో పనిచేసే పాటకజనం యాతత్తూ, ముఖ్యంగా ఆడాళ్ళు, యజమాని యింటికి వచ్చి పాటలు పాడుతూ నృత్యం చేయటం వొక సాంప్రదాయం. అలాగే ఆ వేళ ఆడవాళ్లంతా వచ్చారు. మబ్బు పట్టిన ఎండ అందంగా ఉండి. మేరీ వార్షికాలు వరండాలోకి వచ్చి నిలబడారు. చైనా శిల్ప వస్త్రాలు ధరించి, చిత్తుగా తాగి మామయ్య కూడా అక్కడికి తయారయ్యాడు.

పెళ్ళికాని పిల్లలు, పెళ్లయిన స్త్రీలు గుండ్రంగా నించున్నారు. వాళ్ల రంగు బట్టలు చాలా చిత్రంగా మెరుస్తున్నాయి. ఈ వలయానికి మధ్యన చుట్టూను, నూర్యడినుంచి విడివడి తమచుట్టూ తాము ప్రదక్షిణం చేస్తూ నూర్యడిచుట్టూ తిరిగే ఉపగ్రహాలల్లా, మరకొందరు నించున్నారు. చెయ్యో చెయ్యో కలుపుకు గిరగిర తిరుగుతున్నారు. కుర్రకుంకలు కిచకిచ లాడుతూ వొకళ్ళవెనుక వొకళ్లు ముందుకీ వెనక్కి నడుస్తున్నారు. బాగా వయస్సు వచ్చిన యువకులు తలపై టోపీలతో యెర్రటి కోట్లు తొడుక్కొని నూర్యకాంతంపువ్వు గింజల్ని తుబుక్కున ఉమ్ముతున్నారు. నృత్యం అతి కోలాహలంగా ప్రారంభమయింది. వరండా దిగి ముసలమ్మ లిద్దరూ కొంచెం దగ్గరగా వచ్చారు. లీజా కూడా వాళ్ళననుసరించింది. లేత నీలరంగు బట్టలు కట్టుకొంది లీజా.

ఎజినీ వైటకొద్దామనుకోలేదు. ఆయితే దాక్కోవటం ధర్మం కాదు. కనుక తనుకూడా సిగరెట్టు కాల్చుకొంటూ బయటకొచ్చి, ఆ జనసమూహానికి నమస్కరించి, వాళ్లలో ఒకనితో మాట్లాడాడు. వెంటనే అడవాళ్లు వాళ్ళ శక్తి కొద్దీ నృత్యం, గానం లంకించుకొన్నారు.

“అమ్మా, అయ్యగార్ని కూడా ముందుకు రమ్మంటున్నారండి”- ఒక యువకుడు ముందుకొచ్చి లీజాతో చెప్పాడు. లీజా ఎజినీని వచ్చి డ్యాన్స్ చూడమని పిలిచింది. ముఖ్యంగా అద్భుతంగా నృత్యం చేస్తున్న వొకామెకేసి చూడమంది. ఆమె పైపానిడా. పసుపుపచ్చనిచీరకట్టింది. ఊదారంగు బాడీలేని జాకెట్; బలిష్టమై ఉబ్బిళ్ళూరించే ఉత్సాహంతో శరీరాన్నీ ఊపుతోంది. సందేహం లేదు ఆమె గొప్పగానే డ్యాన్స్ చేసింది. ఆరణేమీ చూడలేదు.

“అవునవును” అనుకున్నాడు. కళ్ళజోడు తీసి జేబులో పెట్టుకున్నాడు. “అవునవును” అనుకున్నాడు; సల్లీ కళ్ళజోడు జేబులోంచితీసి ముక్కుకు తగిలించుకున్నాడు. “ఆయితే యింక దీన్ని తప్పించుకోవటం

నా తరం కాదన్నమాట" అనుచున్నాడు.

అతను ఆమెకేసి చూడలేదు. ఆమె ఆకర్షిస్తుండేమోనని అతని భయం. బహుశా అందుకనేనేమో అతను పొరపాటున చూసిన మాపు లోనే ఆమె ఆకర్షింపబడింది. అకిగాక ఆమె వోరమాపునుబట్టి ఆమె అతన్ని చూపించిన, అతను ఆమెను చూసి తన్మయం చెందినట్లు ఆమె గ్రహించిందనీ, ఎటనీ గ్రహించాడు. మర్యాదకీ అవసరమైనంత నేపూ అక్కడే నిలబడ్డాడు. కానీ, తీగా వార్వాగా సంతోషంతో వక్కుతెలియక దాన్ని 'అమ్మాయి' అని తెలివితక్కువగా చేరించి కలుగల్గి పెట్టగానే చటుక్కున వెనుదిరిగి యింట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు.

దాన్ని చూడమడదనే దృఢనిశ్చయంతో అతను యింట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళాడుగాని తీసిగి యెలాగో యెందుకో తెలియకుండానే కిటికీ వెనక నిలబడి అదే పనిగా చూసిచూసి ఆ అంచాన్ని తన కళ్ళకు విందుచేశాడు.

ఎవళ్ళూ చూడనక్కర్లే మేడమించి కిందకిపరుగెట్టి, వుండాలాకి కాన్సు ఎత్తి ఎత్తి వేసుకొంటూ వచ్చి, అక్కడ వీగరెట్టుముట్టించి, అవుటుకి వెడుతున్నట్టు నటిస్తూ, ఆమెను వెంటబడించాడు. రెండడుగులు వేళాడో లేదో దానిమ్మచెట్టు వెనకాల ఊదారంగు బాడీలేనికొట్టునీ పసుపుపచ్చ చీరనీ చూశాడు. ఇంకో ఆమెతో కలిసి ఆమె యొక్కడికోవెడుతోంది. 'వాళ్ళెక్కడికి వెడుతున్నారు?'

అకస్మాత్తుగా వొక మనో భయకరమైన వాంఛ అతని హృదయాన్ని పిండినట్టయింది. ఎవరి ఆజ్ఞతో శిరపావహిష్టాన్నట్టు చుట్టూచూసి అనిశ్చి అనుసరించాడు.

'అయ్యా దొరగారూ, దొరగారూ! మీ దర్శనకోపంవచ్చాను' వెనక్కాల తనకోపం అరుస్తున్న గొంతుక. మయ్యి తప్పుకున్న ముసలి కులీని చూసి చటుక్కున వెనుదిరిగి, అతనిదగ్గరకి వచ్చాడు. అతనితో

మూట్లాడుతూనే పక్కకి తిరిగి, వాళ్ళిద్దరూ సొలొపులాకి వెళ్ళిపోతూం
డటం చూశాడు. బహుశా నూతిదగ్గరకి కాబోలు : లేక అదో వంకో !
అక్కడ రెండు నిమిషాలు ఆగి మళ్ళీ మందలాకి పరుగెత్తుకు వచ్చేశారు.

13

కూలీతో మాట్లాడిన తర్వాత, మహాపరాధం చేసినవాడిలాఖిన్నడై
ఎజినీ యింట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు. మొదటి సంగతి ఆమె అతన్ని అర్థం
చేసుకొంది. అతనికి ఆమెను చూడాలనే వాంఛ బలీయంగా ఉన్నట్టు
విశ్వసించింది; ఆమెకూడా వాంఛించింది. రెండవది! కూడా వచ్చిన
అవిడకికూడా ఈసంగతి తెలిసిపోయింది.

ఇవన్నీ యిలావుండగా తాను వోడిపోయానని ఎజినీఅనుకున్నాడు.
తన ఇండ్రియ నిగ్రహం తననే జయించింది. తనకు తనపై అధికారింలేదు;
తనలాని యెవరో తనపై అధికారం చెలాయిస్తున్నారు. ఇంతవరకు యీ
గండాన్ని గడచి బైటపడటానికి కారణం కేవలం అదృష్టమే. ఇవేళ
కాకపోతే రేపు, తప్పి తే ఎల్లండి—యిక తన పతనం తప్పదు.

‘అవును పతనమే’ అతను యింకోలా అర్థంచేసుకోలేదు. తనని
ప్రేమించే తన చిన్న భార్యకి ద్రోహం చెయ్యటం, ఎవర్తో ఒకపల్లెదాన్ని
అంటుకోవటం, అందులోనూ అందరూ చూస్తుండగా—అది పతనం కాక
యింకేమిటి? పతనమే; పతనమే; ముమ్మాటికీపతనమే. బతకటంఅసాధ్య
మైనంత పతనం! వీలేదు. ఏదో చెయ్యాలి.

“ఓరి దేవుడా, ఏం చెయ్యను? చివరికి యిలా పతనం పొందవల
సిందేనా?” అనుకున్నాడు. ఏపని చేయటమూ సాధ్యం కాదా? ఐనా
ఏదో చెయ్యక తప్పదు. ‘అసలు ఆమెను గురించి ఆలోచించవద్దు!’
అజ్ఞాపించుకున్నాడు. ‘ఆలోచించకు;’ వెంటనే ఆలోచించటం ప్రారం
భించాడు. ఆమె కళ్ళముందు కనిపించింది. ఆమె ముఖంమీద ఆకుల

నీడలుకూడా కనిపించాయి.

ఒక సన్యాసికథ జ్ఞాపకం వచ్చింది. వెనకటి కొక సన్యాసో ఒక గుర్రీంద్రుడో కాని తాను వలచిన వొక స్త్రీని ఆమె పుండుమీద మందు పట్టించే మిషతో ఆమెను తాకి-ఆతరవాత పశ్చాత్తాపంతో సలసల మరిగే నూనెతో వేళ్లుపెట్టి కాల్చుకున్నాడట. ఆకథ జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నాడు “అవును, చూసిచూసి పతనం పొందలేను. చేతులన్నా కాల్చుకుంటాను గాని, గదిఅంతా కిలయ చూశాడు; గదిలో యెవరూ లేరు. దీపం వెలిగించాడు. ఒకదానితర్వాత వొకటి కాల్చుకోవటం మంచిదని ముందు వొక వేలు మంటలో పెట్టాడు. ‘ఈసారి ఆమెను గురించి ఆలోచించు; ఏ?’ వెటకారంగా తనలో తనే అనుకున్నాడు. వేలు చుర్రుమంపి; చటుక్కున ఆ పొగవారినవేలు తీసుకొని నోట్లోపెట్టుకున్నాడు. అగ్గిపెట్టి అవతల పారేసి తన తెలివితక్కువను తానే నవ్వుకున్నాడు. పిచ్చిగాని, అదా తను చెయ్యవలసిన పని! అయినా ఎదో చెయ్యాలి — ఆవిణ్ని చూడకుండా ఉండాలంటే తనన్నా వెళ్లిపోవాలి; లేక దాన్నన్నాపంపించి వేయాలి. అవును ఆవిణ్ణే పంపిస్తే? తనతో బిస్తీకి తీసుకు పోవటానికో లేక యింకో గ్రామానికన్నా సరే—ఎదో చెయ్యమని ఆమెధర్తకి కొంత డబ్బిస్తే? అమ్మయ్యో ఆల్లరికాదూ! అందరూ యీ వూసే చెప్పుకోరూ! ఆ అయితే ఏ? ఈ ప్రమాదంకంటే అదే నయంకదా, “అవును; అదే నయం” అనుకున్నాడు అనుకుంటూనే కళ్ళను కదల్చకుండా, అలాగే ఆమెకేసి చూశాడు. “ఆమె యెక్కడి కెడుతోంది?” వెర్రిగాననే పగ్గించుకున్నాడు. ఆ ప్రశ్నకు తనే జవాబు చెప్పకోవాలి. అతనికి అనిపించింది: ఆ కిటికీలోంచి దీనంగా చూసి యింకో స్త్రీ చేతిలో తన చెయ్యి పెట్టుకొని అలాఅలా దూరంగా వూపుకుంటూ వెళ్ళిపోతున్నట్లు ఎందుకో యెక్కడికో తెలియకుండానే, యేదో ఆలోచించుకొంటూ మూటిగా అభిముకి వెళ్ళిపోయాడు.

వాసిరీ ఎవరితోలో మాట్లాడుతూ తాపీగా చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు.

“వాసిరీ, నీతో వొకమాట చెప్పాలి.”

“ఇంకా చెప్పండి.”

“ఒకసారి యిట్లూరా చెప్తాను.”

“ఇలాగే రమ్మంటారా? చెండు నిమిషాల్లో వస్తానుండండి.”

వాసిరీ తాగి వున్నట్టు ఎజినీ గ్రహించాడు. అయినా తప్పుకుంటి గనకనా? ఏమైనా తనకున్న కష్టాల్లో ఆతరు తప్పుకుండా తన పానుభూతి చూపించగలడు.

“ఆదే ఆ పాతగొడవే మాట్లాడదామని వచ్చాను, వాసిరీ” అన్నాడు ఎజినీ ‘దాన్ని గురించి’

“దానికేమిటి! దాన్ని లోపలికి పిలవద్దని చెప్పాగా!”

“అలాకాదు. వేనేదో ఆలోచిస్తున్నాను. నీ సలహా వొకటి కావలసివచ్చింది: వాళ్ళని గురించి వెళ్ళగొట్టడం పడదంటావా? మొత్తం కుటుంబమంతా.”

“వాళ్ళ వెక్కడకి పంపగలముండి?” వాసిరీ అన్నాడు. అతనికి ఈ ఆలోచన వచ్చలేదు. ఛోగా అతనిగొంతుకలో పెటకారం స్పష్టంగా వినిపించింది ఎజినీకి.

“ఏదో దూరం ఊళ్ళో కొంతమూసా, కొంత డబ్బో యిచ్చి పంపించివేస్తే మళ్ళీ అది నాశనం పడదుకదా అని!”

“అలా పరే; వాళ్ళని పంపటం ఎలాగని? ఉన్న కొంపా గోడీ యేం చేసుకోవాలి? అయినా మీరెందుకలా చెయ్యాలి? అది మీకేమి అవకారం చేసింది?”

“అహా, వాసిరీ, ఆసంగతి నా భార్యకి తెలిస్తే ఆవిడ ఒక్క తుణుకుకూడా బ్రతకదు.”

‘ అవిడికి యెవరు చెప్తారలండి ’

‘ ఆ భయంతో ఎలా బ్రతకటమా అని. ఇదంతా నా ప్రాణాల మీద కొచ్చింది. ’

‘ ఎందుకండీ అలా బాధపడతారు? గతమంతా యెవ్వరుతెవ్వతారు చెప్పండి—అందులో నూయేనాటి కథ? అందరూ అంతో యంతో పాపం చేసినవాళ్ళే. ’

‘ అవునునుకో. అయినా వాళ్ళపీడ వదుల్చుకోవాలి. నువ్వు ఆమె భర్తతో చెప్పలేవా? ’

‘ చెప్పి లాభం లేదండయ్యా. ఏం మీర్చి యిదయితేయెలాగండి? జరిగిపోయిందేదో జరిగిపోయింది. యెన్నో జరుగుతుంటాయి. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని గురించి శ్రద్ధతిమాట్లాడగలిగిన వాడెవడు? అందరూ మిమ్మల్ని చూస్తూనే ఉన్నారు. ’

‘ అయినా వొకసారి అతనితో మాట్లాడిమందూ. ’

‘ సరేలండి. అడిగూడా చూస్తాను. ’

ఈ ప్రయత్నం బొత్తిగా నిర్భకమని తెలిసినప్పటికీ అది కొంత ఊరట నిచ్చింది. పోగా అనవసరంగా గొరంతని కొండంతగా చేసుకని భయపడుతున్నాడని గ్రహించగలిగాడు.

యెక్కడన్నా సంకేతిం యేర్పరచి ఆమెనే కలుసుకొంటేనో! అసాధ్యమే. తోటలో పచాయకని వెళ్ళాడు. ఆమె అక్కడనుంచి పారిపోవలసి వచ్చింది.

14

ఆవేళ సాయంత్రమే కొంత చల్లబడ్డాక లీజాని తీసుకొని మైదానం లోకి పికారు బయలుదేరాడు. ఒక రకం సువాసనగడ్డిని చూపించాలని భర్త పిలివగానే వొక చిన్న గొయ్యి దాటుతూ కాలు తొట్రుపడి లీజా

పడింది. చాలా జాగ్రత్తగానే పక్కడి కాని, గావునకే పెట్టింది. ఆమె ముఖంలో భయాన్ని బాధనీ ఎజినీ గుర్తించాడు. అతను వచ్చి లేవనీయ బోయాడు కాని ఆమెయే చేతుల్లో వెనక్కి నెట్టేసింది.

‘నద్దు, ఉండండి.’ చాలా నీరసంగా నవ్వింది. ఏదో తప్పుచేసి నట్టు క్లితిగా అతనికేసి చూసింది. ‘కొంచం కాలు దెణికిందంటే.’

‘నేను చెవికి నోరు కట్టుకొని చెప్తూనే వుంటాను. ఈ క్లితిలో యెవరన్నా గోతులు దూకుతారా?’ ఇక వార్వారా ప్రారంభించింది.

‘అబ్బే, యేమీ లేదమ్మా. మాడు నేనే లేస్తాను.’ భర్త చెయ్యి ఊతపుచ్చుకొని లేచి నిలబడింది. కాని వెంటనే ఆమె ముఖం పాలిపోయింది. ఆమెకు గుండెల్లో దడ పుట్టింది.

‘అమ్మా నా వంట్లో బాగోలేదే!’ తల్లిచెవిలో యేదో చెప్పింది.

‘అమ్మ నాకట్లో యెంతపని చేశావే! అక్కడికి వెళ్ళకే తల్లి అని నెత్తి నోరూ ముత్తుకున్నాను; విన్నావా?’ వార్వారా కళ్లనీళ్ళు పెట్టుకొంది. ‘ఉండు; నాళ్ళును పిలుస్తాను. నువ్వు నడవకూడదు. దీన్ని ఎత్తుకెళ్ళాలి.’

‘భయంలేదు లీజా. నేను తీసుకెడతాను’ తన కుడిచెయ్యి ఆమె నడుంచుట్టూ వేశాడు. ‘నా పెడ పట్టుకో. అదీ అల్లాగ’ కిందకి వంగి, తన ఎడమచేతిని ఆమె మోకాళ్ళకిందకిపోనిచ్చి, ఆమెనుపైకెత్తాడు. ఆమె ముఖంలో ఆక్షణంలో కనిపించిన ఆ బాధనీ, దాని వ్యంజనలోని అందాన్నీ, అతరువాత అతనెన్నడూ మరిచిపోలేదు.

‘మీకు నేను చాలా బరువుగా వున్నానుకదండీ,’ ఆమెనవ్వుతూ అంది. “అమ్మ పరుగెడుతోంది, చెప్పండి!” ఆమె ముందుకు వంగి అతన్ని ముద్దు పెట్టుకుంది. అతను ఆమెను యెలా యెత్తుకున్నాడో తన తల్లి చూడాలని ఆమె సరదా పడ్డది.

శరగట్టవద్దని ఎజినీ వార్వారాను హెచ్చరించాడు. తాను లీజాని

తీసుకొస్తున్నావని కూడా అర్థమైంది. వార్వారా ఆగి, మరింత గట్టిగా అరవసాగింది.

“దాన్ని పడేస్తావ్ చాబోయ్; నువ్వు దాన్ని పడేస్తావ్. దాన్ని చంపేదాకా నీకు నిద్రపట్టదు. చివరికి దాన్ని నీ యదాన్ని పెడుతున్నాను. నీకేమీ బుద్ధిలేదు. నువ్వు ఛండాలుడివి.”

“నేను జాగ్రత్తగానే తెస్తున్నాను.”

“నా మాతున్న నువ్వు గొంతు పిసికి చంపుతూంటే నేను చూస్తూ కూచుంటానా? నేనొప్పుకోను.” ఆమె యింకా రొప్పుకొంటూ పరుగెత్త సాగింది.

“పోనిస్తునూ, అదే పోతుంది,” లీజా నవ్వుతూ అంది.

“ఇదివరకటిలా జరక్కపోతే నయమే.”

“దాన్ని గురించి కాదు నేనంటూంట! నూ అమ్మని గురించి. మీరు అలసిపోయ్యారు కాస్తేపు విశ్రమించండి.”

ముఠానికి కొంచెం బరువనిపించినా, ఎజినీ తన భారాన్ని ఎంతో సంతోషంగా, గర్వంగా మోసుకొచ్చాడు. దాటిలో వార్వారా పంపిన దాసిగానిగాని, నంటవాడికిగాని, అప్పగించలేదు. పడకగిడిలోకి తీసుకెళ్లి మంచంమీద పడుకోబెట్టాడు.

“ఈసారి వెళ్లండి. నేను అమ్మకలిసిమిగతాపనియాచిసుకుంటాం” అతని చెయ్యి అంది పుచ్చుకొని, తియ్యగా ముద్దపెట్టుకుంది.

మేరీనూడా పరుగెత్తుకెళ్ళింది. లీజా బట్టలన్నీ ఊడదీసి మంచం మీద పడుకోబెట్టారు. ఎజినీ అపక్కగిడిలో చేతిలో పుస్తకంపట్టుకొని ఎదురుమాస్తున్నాడు. వార్వారా అతని పక్కనుంచే పెడుతూ, చాలా కోపంగా అతనికేసి చూసి, ఏవో కొంప మునిగిస్తున్న పరిగెట్టింది.

“ఎలా ఉందండి?”

“ఎలా ఉందా? ఎందుకడుగుతావ్? నీ భార్యచేత ఆ గొయ్యి

దూకించినప్పుడు ఎలా వుండాలనుకున్నావో అలాగే వుండి. ”

“అత్తి గానూ!” ఛత్రుమన్నాడు ఎజినీ. “ఇంక లాభంలేదు. సంసారాలు తగలెయ్యాలనీ, అందర్నీ ఏడిపించాలనీ మీకుంటే” [“యింకెక్కడకన్నా దయచేయండి” అందానుకున్నాడు కాని,] “ఆ గోతిలో మీరెంచేత పడలేదు?” అన్నాడు.

“అబ్బో, పడే గోతిలో నీ పెళ్ళినాడే పడ్డాను.” చాలావిసురుగా వెళ్ళిపోయింది.

తగిలిన దెబ్బకూడా కొంచెం గట్టిదే. లీజా కాలు వంకరయ్యింది. మళ్ళీ గర్భవిచ్చిన్నం జరిగే ప్రమాదంకూడా ఉంది. ఆమె సాఫీగా పడుకోవటం తప్ప చేసేదేమీ లేదని అందరికీ తెలుసు. అయినా డాక్టర్‌కి కబురుపెట్టారు.

“డాక్టర్ గానూ,” ఎజినీ వ్రాశాడు. “మీరెప్పుడూ మామిడి దయగానే ఉంటూ వచ్చారు. నా భార్యకి యివేళ మీరు సహాయానికి రానని తిరస్కరించరనుకుంటాను. ఆమె...” యిలా రాసుకెళ్ళాడు. వ్రాసి తిన్నగా పశువుతొలదగ్గరకెళ్ళి గుర్రబల్బండి కట్టించాలనుకున్నాడు. డాక్టర్‌ని తీసుకురావాలి, మళ్ళీ పంపించివెయ్యాలి. అది చాలాపెద్దపనే. బండిని పురమాయించి పంపి, చక్కా వచ్చేసరికి తొమ్మిది దాటింది. భార్య కింద పడుకుంది. ఏమీ బాధగా లేదనీ, వొంట్లోకులాసాగా ఉందనీ ఆమె చెప్పింది. వార్వారా అక్కడే దీపంపక్క కూర్చుంది. ఆమె ముఖాన్ని చూస్తే తీరా యింతవరకూ వచ్చాక యింక శాంతి అసాధ్యమనే భావం కనిపిస్తోంది. యెవరేం చేసినా, తన విధిమాత్రం తాను నిర్వహించక తప్పదన్నట్లు కూర్చుంది.

ఎజినీ అది కనిపెట్టాడు. అదీ కనిపెట్టనట్లు నటించి తను బండి పంపించిన సంగతి, గుర్రాలు యెలా దొడు తీశాయో అదీ వివరించాడు.

“అవును. అవసరంవచ్చినప్పుడే గుర్రాన్ని అవస్థపెట్టాలి. బహుశా

డాక్టరుగారుకూడా ఆ గోతిలో పడవచ్చు” అంది వార్వారా. అంటూ దీపానికి మరికొంచెం దగ్గరగా జరిగింది.

“యెలాగో అలాగ మనిషిని పంపక శప్పడుగదా. నాకు చేతికొనే పద్ధతిలో నేనూ చేశాను.”

“అవును మీ గుర్రా లెలా దొడు తీస్తాయో నేనుకూడా చూశా నుగా.” ఆ ఆవిడ యెప్పుడూ మరచిపోలేదు. అవకాశం వచ్చి నప్పుడల్లా ఉపయోగిస్తూనే ఉంది. జరిగిందది కాదని ఎజినీ చెప్పాలనుకు న్నాడు; కాని:

“నేను అస్తమానా ‘ఊ’కే అనటం లేదు. రాక్షసిలోనన్నా బ్రతికొచ్చుగాని, అవిశ్వాసపాత్రులతోటి, మాదచ్చేదులతోటికాపరం చెయ్యటం కష్టమని. అంతకంటే అడవిలో మ్రానై పుట్టడం నయం.”

“ఎవరైనా ఎవరివల్లనన్నా యెక్కువ బాధపడి వుంటే, నాకంటే యింకెవరూ లేరు” అన్నాడు ఎజినీ “కాని, మీరు...”

“ఆ తెలుస్తోనే ఉంది.”

“ఏమిటి తెలుస్తోంది?”

“ఏమీ లేదు. వీపంమీద పురుగు వారింది.”

ఎజినీ ఆమె మంచం పక్క అలాగే నిశ్చేష్టుడై నిలబడ్డాడు. దుప్పటిలోంచి ఆమె చెయ్యి తీసి అతని చేతిని పట్టుకొని తనకైపులాక్సొని అతని కళ్ళలోకిచూసింది. “నాకోసం ఆవిడ ఏమన్నా భరించండి. ఆమె యేమన్నా మన జీవితాల్ని విడదీయలేదు.” అదీ ఆమె చూపు చెప్పిన మాట.

“పోనీలే నేనేమీ అనుకోను.” ఆమె చెవిలోచెప్పాడు. ఆమె వేదానువూరిత నయనాల్ని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. అతను ముద్దు పెట్టుకుం టూంటే అవి అర్ధనిమిషాల్లా లయ్యాయి.

“నీకు వొంట్లో ఎలా వుంది? మళ్ళీ కొంపతియ్యదుకదా!”

“నేను భయపడ్డానంటే. అబ్బిగాడు వెళ్ళి తినలేదు; బాగానే ఉన్నాడు.” అంటూ తన కడుపుకేసి చూసుకొండి.

“ఆ ఆలోచనే భయంకరంగా ఉంటుంది.”

లీజా పోయి పడుకోమని ఎంతచెప్పినా దినక ఆ రాత్రులొక్కడే గడిపాడు. కనురెప్పకూడా మూయలేదు. ఏ సమయానికి యేమి అవసరం వస్తుందోనని వెయ్యికళ్ళ కాస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఆరాత్రి బాగానే గడిచిపోయింది. డాక్టర్ కోసం కబురు పెట్టకుండా ఉండి ఉన్నట్టుయితే లీజా లేచి తిరిగేదే.

మధ్యాహ్నం భోజనాలవేళకల్లా డాక్టరు వచ్చాడు. మళ్ళీ ఆ లక్షణాలు వచ్చే భయం పూర్తిగా పోలేదన్నాడు. అయినా నిజానికి అందుకు అనుకూలమైన లక్షణాలు లేవన్నాడు. పోగా దానికి వ్యతిరేకమైన లక్షణాలులేకపోవటంవల్ల బహుశా ఇదిగాని తప్పితే అదిగాని అయే అవకాశంఉందని అనుకోవచ్చునన్నాడు. కాబట్టి ఆవిడకదలకుండా పడుకోవాలి. “నాకు మండివ్వటం అనవసరమని తోచినా అయినా ఈమిక్చర్ తీసుకోమండి” అన్నాడు. ఇదిగాక ఆడవాళ్ళ శరీరకాస్త్రంమీద వార్షికానికి వొక ఉపన్యాసంకూడా యిచ్చాడు. అదంతా ఆమెకు కొట్టిన పిండైనట్టు అన్నిటికీ ఔనంటూనే ఉండి. తన ఫీజు తీసుకొని సహజంగా మణికట్టుకుదగ్గరగా అడిమి పట్టుకొని డాక్టరుగారుదయచేశారు, రోగిని మాత్రం వారంపాటు మంచంమీద విడచి.

15

ఎజినీ ఆ వారంకొద్దా యెక్కువకాలం తన భార్య మంచందగ్గరే గడిపేశాడు; ఆవిడితో యేదో మాట్లాడుతూనో, ఆవిడికి యేదైనా చదివి వినిపిస్తూనో—అన్నిటికంటే కష్టం యేమిటంటే వార్షికా చీటికీ మాటికీ చేసే రాద్ధాంతసిద్ధాంతాలన్నీ తట్టుకోవటం; అందులోనూ వాటినివేళాకోళాల

క్రింద మార్చటం మరీ కష్టం.

అయినా అస్తమానా ఆవిడదగ్గరే ఉండటానికి వీలేక పోయింది. మొదటిది అతని భార్య వొత్తిడి; నిద్రాహారాలు మాని అక్కడే వుంటే ఆరోగ్యం చెడిపోతుందని ఆమె గోల చేసేది. రెండవది: వ్యవసాయపు పనులు; అక్కడ యేతూం లేకపోయినా అవి సాగటం మానేటట్టుతయారయ్యాయి. అందుకని యింటిదగ్గర వుండటం ఓలిచ్చిందికాదు. చేలోనో, చోటలోనో, అడివిలోనో ఉండక తప్పలేదు. యెక్కడున్నా పైపానిదా అలాచనేగాక ఆమె ఊహా విగ్రహంకూడా అతన్ని వెంటాడేది. ఆమెని మరవటం యెప్పుడోగాని సాధ్యమయ్యేదికాదు. నిజానికదంత గొప్పసంగతి కాదు. ఆ అనుభూతిని చాలా తేలిగ్గా జయించగల్గేవాడే. కాని వచ్చిన చిక్కేమిటంటే యిదివరకు నెలల తరబడి ఆమెని చూడకండా గడపగలిగినా, యెప్పుడు ఎక్కడో ఒకచోట యెలాగో అలా ఆమెతటస్థ పడుతూనే వచ్చింది. అతను మళ్ళీ ఆమెతో సాంగత్యాన్ని కోరుతున్నాడని భావించి, ఆమె నూటిమాటికీ అతనికి యెదురుపచ్చేసి. అతనుగాని ఆమెగాని యేమీ పెదవి విప్పేవారుకాదు. అందుచేత అతనుగాని ఆమెగాని సంకేతసలందగ్గర కాచుకు కూర్చోకపోయినా, ఆ అవకాశం రోవాలని వాంఛించేవారు.

కొడవళ్ళు చేత బట్టుకొని ఆవులకు గడ్డికోసం రైతుస్త్రీలు వెళ్ళే అడవే వాళ్ళు కలుసుకోదగ్గ సలం. ఎజినికి ఆ సంగతి తెలుసు. అందుకని రోజూ అక్కడికే వెళ్ళేవాడు. ఏగోజుకాగోజు అలా వెళ్ళకూడదనే నిర్ణయించుకొనేవాడు. కాని, ఏగోజుకాగోజు ఆ అడివిలోకి వెళ్ళటం, అక్కడ గొంతుకలు దివబడే సరికి, పొదచాలున దాగాని, కృంగుతున్న హృదయంతో, ఆమె కనిపిస్తుండేమోనని చూడటం వొక పరిపాటయిపోయింది.

అక్కడ ఆమెయే ఉండాలని యెందుకు చూస్తున్నాడో అతనికి

తెలియదు. అక్కడ ఆవిడే వుండి ఆవిడ వొంటికిగా ఉండటం తలసింఁచినా కూడా ఆవిణ్ణి సమీపించకుండా—అతని నమ్మకం అది—బహుశా పారిపోయేవాడేమో! ఏదైనా ఆమెని చూడాలని మాత్రం అతను విపరీతంగా మథనపడేవాడు.

ఒకసారి ఆమెను కలుసుకున్నాడు. అతను అడివిలోకి వెళుతుంటే ఆమె యింకో యిద్దరు స్త్రీలతో బయటకొస్తోంది. నెత్తి మీద పెద్దగడ్డి బుట్ట పెట్టుకొంది. నాలుగు నిమిషాలన్నా ముందయితే ఆమెను అడివిలోనే కలుసుకొని ఉండేవాడు. తీరా యిప్పుడు పక్కని యింకా ఇద్దరు అడవాళ్ళుండగా, అతనికోసం యెలా అడివిలోకి వెళుతుంది? ఈ ఆసాధ్యాన్ని అతను గ్రహించినప్పటికీ ఆమెకోసం వొక గురువింజచెట్టుచాటిన ఎదురుమాస్తా నిలబడిపోయాడు. చివరికి అవిడ రానేలేదనుకో. ఐనా అతను చాలానేపు ఎదురు చూశాడు. చిత్రం కాకపోతే ఆమె అతని కోసం ఆ సమయంలో విదారుసార్లన్నా వచ్చి అతని యెదుట నిలబడి నవ్వి నట్టనిపించింది. ఒకసారికంటే యింకొకసారి మరీ ఉధృతంగా మరీ అకర్షకంగా కనిపించేది, కళ్ళు నులుముకుంటే యేమీ లేదు.

శ్రుతిమించి రాగాన పడ్డదని గ్రహించాడు. అయింది. తనమీద అధికారం తనకి తప్పిపోతోంది. తన ఇంద్రియాల్ని తానింక జయించలేదు. తనకు యిందుమించు పిచ్చెత్తినట్టే. అయితే అతనుతనమీద అధికారాన్ని వదులుకోలేదు. జితేంద్రియత్వంకోసం యావచ్చక్కీ వినియోగిస్తూనే ఉన్నాడు. అయినా అతని వాంఛ తిరగబడి రంకెలు వేస్తూనే వుంది. తను యెంత కళ్ళెంపట్టి లాగినా అతన్ని అడవులు పట్టిస్తూనే ఉంది. ఎక్కడన్నా చీకట్లో ఆమెకి దగ్గరపడేలే చాలు, ముట్టుకుంటే చాలు, తన అనుభూతులకు లొంగిపోక తప్పదని అతనికి తెలుసు. అదే అతనికి నలుగురిలోనూ, ఆమె ముందు, చివరికి తనముందుకూడా అవమానమని అతనికి తెలుసు. అందుకే అతను బాధపడుతున్నాడు. అందుకనే

చీకటినిగానీ, ఏకాంతాన్నిగాని అతను కోరుకుంటున్నాడనీ, అప్పుడైతే తన చతుశ్చంద్రకం విశృంఖలంగా చెలరేగవచ్చుననీ అతనికి తెలుసు. కాబట్టి తనంత పాపి లేడని తెలుసుకున్నాడు. అందుకే ఆత్మశుద్ధిగా తనను తాను నిండించుకోవటం, ద్వేషించుకోవటమున్నూ. అతను ద్వేషించుకోవడానికి కారణంకూడా అతనింకా లొంగకపోవటమే. కనుకనే రోజురోజూ భగవంతుణ్ణి, తనను జితేంద్రియుణ్ణి చేయమనీ, తననుఎట్లాగో పతనంనుంచి కాపాడమనీ ప్రార్థించేవాడు. ప్రతిరోజూ, ఆ రోజునుంచి ఆమెను చూసే ప్రయత్నం తాను చేయకూడదనీ, ఆమెను మరిచిపోవా లనీ అనుకునేవాడు. దుర్బుద్ధినుంచి తప్పించుకునే మార్గం ప్రతిరోజూ వెదకి, ఆ మార్గాన్ని ప్రతిరోజూ అవలంబించేవాడు.

అయినా అంతా నిరర్థకమైపోయింది.

ఎప్పుడూ యేదో వ్యాపకంలో మరణిస్తుని లగ్నం చేయాలని వాక యత్నం. చెండవడి విపరీత శారీరక కృషి, నిరాహారవీక్ష. మూడవడి : తనభార్య, అత్తగారు, గ్రామస్థులు—వీళ్ళందరికీ తెలిసిపోవటంవల్ల తన కొచ్చే పరువునష్టాన్ని గురిచిన ఆలోచన, యిన్ని నియమాల్ని, సాధనాల్ని యెంత విధించుకొన్నా, తనే గెలిచిచీరతానని యెంత నమ్మకం కలిగినా, తీరా మధ్యాహ్నం అయ్యేసరికి — వాళ్లు యింకవరకు కలుసుకొనే మధ్యాహ్నం, ఆమె గడ్డిమోపుతో వస్తూ యెదురయిన మధ్యాహ్నం — ఆ మధ్యాహ్నం వచ్చేసరికి, మంచికోయి అడివికి బయలుదేరేవాడు. ఐదు రోజులపాటు అతనుపడ్డ బాధడి. ఆమెను దూరాన్నుంచే చూసి దెబ్బతిన్న లేడిలా అక్కడే చతికిలబడేవాడు.

16

లీజా క్రమక్రమంగా కోలుకొంటోంది. కొంచెం యిటూ అటూ తిరిగకలుగుతోంది కూడా. ఆయితే ఆమెనున్న వొకేవొక్క బాధల్లా

తన భర్తలో వచ్చిన మార్పు. ఎంత ప్రయత్నించినా దానికి కాపిరిం. ఆమెకు అర్థం కాలేదు.

వార్షికంగా ఊరికెళ్ళింది. మేరీ మామూలుగానే ఉంటోంది. ఇంక ఎటూచ్చీ ఆమె ఆరోగ్యాన్ని పరామర్శించేదల్లా ఎజినీ మామయ్య మాత్రమే.

రెండు రోజులు వాన కంభవృష్టిగా కురిసింది. ఆరెండు రోజులూ పొద్దుమీ ఆమావాస్యలే ఎజినీ జీవితానికి. వానవల్ల అన్ని పనులూ ఆగి పోయాయి. ఎరువులు తోలటంకూడా ఆగిపోయింది. రైతులుగుమ్మలు దాటటం లేదు. పైలకాపులు పసుపుల్ని బయటకు తోలినా పెంటునే తీసుకొచ్చేస్తున్నారు. కాస్తేపు మైదానాల్లో యిటూ అటూ తిరిగి తోక తల్లి రంకలేస్తూ ఆవులు యింటికి వచ్చేస్తున్నాయి. పరుగు రెడుతున్న ఆవులకోసం రైతు స్త్రీలు తలకు తున్నాళ్లు చుట్టుకొని నీటివాలును కాళ్లతో చిమ్ముకొంటూ, నానా ఆవస్థా పడుతున్నారు. నీళ్లు మోకాళ్ళ లోతున రోడ్లమించి ప్రవహిస్తున్నాయి. ఆకులూ, గడ్డిపరికలూ నీళ్ళతో నిండి పోయాయి.

ఎజినీ యింట్లోనే భార్యదగ్గర కూర్చున్నాడు. అతని మనస్సు ఆనేళ మనస్సులో లేదు. అతని అసంతృప్తికి కారణం మేమిటా అని ఆమె వందనాల్లకు పైగా అడిగింది. ఎన్నిసార్లు అడిగినా యేమీ లేదనే వాడు. అతన్ని అడగటం మానిందికాని ఆమె బాధమాత్రం మానలేదు.

కాఫీలయ్యాక నడవలో కూర్చున్నారు. మామయ్య తన బట్టల మడతల్ని సరికేసుకొంటున్నాడు. లీజా జాకెట్టు కట్టుకొంటూ నిట్టూచ్చి చుట్టూ వాతావరణం బాగా లేదనీ, వెన్నపూసలో నొప్పి వస్తూందనీ అంది. మామయ్య మాటాడకుండా పడుకోమనీ తనకివోడ్కా తెప్పించి మనీ సలహా ఇచ్చాడు. ఎజినీకి ఈ లోకంతో యేమీ సంబంధంలేదు. ఇబ్బులూ కూర్చున్నాడు. అతని చుట్టూ అంతా ధబ్బగా నీరసంగా.

కనిపిస్తోంది. ఒక పుస్తకం తీశాడు; వొక పత్రికా తీశాడు; చదివాడు; ఏమీ అర్థం కాలేదు.

‘వెళ్ళాలి; మిల్లులో పనుడి.’ అన్నాడు. అంటూ లేచి వెళ్ళి పోయాడు.

‘కూడా గొడుగు తీసుకెళ్ళండి.’

‘అఖర్లేదు. ఇక్కడికే కదా.’

జోహ్న, లోలుకోటూ తొడుక్కొని ఫ్యాక్టరీకి వెళ్ళిపోయాడు. ఇరవై అడుగులన్నా వేళాడో లేదో ఆమె తట్టనపడ్డది. తల చుట్టూ తువ్వలు చుట్టుకొని, చీరచెంగులు ఎత్తిపట్టుకొని తనవై వేవస్తోంది.

‘ఎక్కడికి వెళుతున్నావ్?’ ఆమెని సరిగా గుర్తు పట్టకుండానే అనేశాడు. ఆమెను గుర్తుపట్టేసరికి, యింకేముంది? జరగవలసిందేదోజరిగి పోయింది. ఆమె ఆగి, నవ్వింది. అలాగే అతని కళ్ళలోకి గుచ్చి గుచ్చి చూసింది.

‘మా దూడకోసం వెళుతున్నాను. ఇలాంటి గాలిలో మీరెక్కడికి బయలుదేరారు?’ ప్రతిలోబా అతన్ని చూస్తున్నట్టే మాట్లాడింది.

‘ముందు షేడ్డులోకి రా’ ఎందుకు చెప్పాడో, యీలా చెప్పాడో తెలియకుండానే ఆమాట అనేశాడు. ఎవరో అన్నట్టు, అతను కానట్టు అనేశాడు.

ఆమె తువ్వలు నోట కరుచుకొని, కన్ను మిటకరించి ఆ లోటలోని షేడ్డువైపు పరుగెట్టింది. నాలుగడుగులు మునుకు వేసి ఆ మందారగుండురు చాటునుంచి తాను కూడా షేడ్డులోకి వెళ్ళాలని ముందుకు చురుకుగా అడుగులు వేస్తున్నాడు.

‘అయ్యగారూ’ వెనకాలనించి కంఠం ‘మిమ్మల్ని అమ్మగారు రమ్మంటున్నారు.’

భంట్రోతు పరుగెత్తుకొచ్చాడు.

‘వీడు నన్ను రక్షించటం యితి యెడవసారి’ అనుకున్నాడు ఎజినీ పెంటనే వెనక్కి తిరిగాడు. ఎవరో జబ్బుచునిషికి మధ్యాహ్నం మంపిస్తానని ఎజినీ చెప్పినమాట జ్ఞాపకంచేసి, ఆమందు తీసికెళ్లమని లీజాచెప్పింది.

ఆ మందుకోసం ఆమెను నిమిషాలు ఆగవలసి వచ్చింది. ఆ తరువాత మందు తీసుకొని వెనుకూ నూటిగా షెడ్డులూకి వెళ్లటానికి భయపడ్డాడు. తాను ఆక్కడికి వెళ్ళటం యింట్లోంచి యెవరన్నా చూడచ్చుకాని బాగా దూరంవెళ్ళి, యెవరూ చూడకుండా తిన్నగా షెడ్డుకు తిరిగి వచ్చాడు. ఆ షెడ్డులూ ఆవిడ నవ్వుతూమూర్చున్నట్టు ఊహలూచూస్తూనే ఉన్నాడు. కాని ఆవిడ షెడ్డులూ లేదు. కనీసం ఆవిడ ఆ షెడ్డులూ ప్రవేశించినట్లయినా యే వొక్క చిహ్నంకూడా కనిపించలేదు.

ఆసలు ఆవిడ రాలేదనీ, వచ్చినా ఆతనిమాటలు విని వుండదనీ, విన్నా ఆమెకు అర్థమై వుండవో — ఆమె వింటుండేమో అన్న భయం కొద్దీ నోట్లోనే అనుకుని ఉంటాననీ — లేక బహుశా ఆమెకి రావాలని లేదేమోననీ అనుకున్నాడు. “ఆవిడ నామందు వారిని వొళ్ళో పడుతుందని యెందుకనుకోవాలి? దానికి మొగుడున్నాడు. నాకు భార్య వుండి కూడా — అందులోనూ ఆ రంగులై అయివుండీ — పరస్పర కోసం ఉబలాట పడే తుంటర్ని నేను కానీ” ఆ షెడ్డులూ కూర్చుని ఆలాగే ఆలోచించుకొంటున్నాడు. పై తాటాకుకు వొక చిన్న కన్నంవుంది. నీరు చుక్కచుక్కగా పడుతోంది. “యీ వానలూ యిక్కడ — అదే వచ్చినట్టయితే ఎంత హాయిగా ఉండునో. ఒక్కసారి, తరవాత యేం జరగనీ, ఆమెను కావలించుకోగలిగితే — ఇంతకీ అది యిక్కడి కొచ్చిందో లేదో అడుగులు వెతికితే తెలుస్తుంది” అనుకున్నాడు. షెడ్డుమందు, షెడ్డులూ తడిగడ్డిమీద కలయవెడికాడు. “రావటం వచ్చింది. ఇంక ఘరవాలేదు అది యెక్కడ కనిపించినా చటుక్కున నిర్భయంగా చెయ్యిపట్టుకోవచ్చు. అర్ధరాత్రి యింటికి వెడితేనే నయం.” చాలానేపు ఆ పాకలూనే

మార్పుని, అలిపి, నిరాశతో వెల్లిపోయాడు. మండు యిచ్చేసి, యింటి కొచ్చి భోజనంకోసం ఎదురుమాస్తా మంచంమీద సాగిలపడ్డాడు.

17

భోజనాలమందు లీజా తచ్చింది. అతని ఆసంతృప్తికి కారణం మేమిటా అని ఆమె యింకా బాధ పడుతూనే వుంది. పురిటికి మాస్ట్రో వెడతానంటే అతనికి యిష్టం వుండదేమోనని ఏమైనా అల్పాల్సోనే పురుడు పోసుకోవటానికి నిశ్చయించుకున్నానని చెప్పింది. పురిటిని గురించి, బిడ్డని గురించి ఆమె భయపడుతోందని అతనికి తెలుసు. అయినా అతని కోసం ఆమె అన్నిటిని యెలా త్యాగం చేస్తోందో అతను గ్రహించాడు. ఆ త్యాగాన్ని తట్టుకోలేక బాధపడ్డాడు. ఇల్లు కడిగిన ముత్యంలా ఉంది. కాని అతని ఆత్మ మాత్రం మురికితో, రొంపేతో, యెంతో దుర్బరంగా వుంది. ఆ రోజుల్లా తనకి యెంత యిష్టం లేకపోయినా, తను ఎంతతిరస్కరించినా, రేపు కాలు జానిపోతానేమోనని అతను భయపడ్డాడు.

‘ఇలా అయితే లాభం లేదు.’ గదిలో యిటూ అటూ తిరుగుతూ అనుకున్నాడు. ‘దీనికేదో పరిష్కారమాగ్గం చూడాలి. ఏంచెయ్యాలి?’

ఎవరో తలుపు తట్టారు. బహుశా మామయ్యే అయి వుంటాడు. “లోపలికి రా” అన్నాడు.

లీజానుంచి, తనకుతనే నిశ్చయించుకొన్న రాయబారిగా, మామయ్య వచ్చాడు.

“నీకు తెలుసుకో లేదో—నీలో ఈమధ్య చాలా మార్పు చూస్తున్నాను” అన్నాడు — “లీజాకి — పాపం, ఆమె యెంత బాధ పడుతోందో దీనికి! నువ్వు యీ వ్యవహారాల చిక్కుల్లో పడి, చాలా నలిగి పోతున్నావు. నిజానికి నిర్వాకమే చేస్తున్నావనుకో; అయినా నీకు ముఖం లేకపోయినతర్వాత దేనికిదంతా? నాలుగు రోజులపాటుమీద్రరూ

ఏక్రిమియాయో పోయి విక్రాంతి తీసుకోండి. అక్కడ వాతావరణమా చాలా బావుంటుంది. మళ్ళీ పంటలు దగ్గరకొచ్చేసరికి వచ్చేద్దరుగాని.”

“మామయ్య,” ఎజినీ అకస్మాత్తుగా ప్రారంభించాడు. “వొక రహస్యాన్ని దాచగలవా? నన్ను బాగా బాధిస్తోంది. నాకు చాలాసిగ్గుగా వుంది కూడా.”

“చెప్పరాబాబూ—నాదగ్గర సందేహమెందుకు?”

“మామయ్య! నువ్వు నాకు సాయం చెయ్యగలవ్. సాయమే కాదు; నన్ను నన్ను రక్షించగలవు కూడా.” అన్నాడు ఎజినీ. తన రహస్యాన్ని తన మామమందు వెలిబుచ్చటమనే ఆలోచన—అందులోనూ తనకు ఈవస్తు గౌరవంలేని మామయ్యమందు— అతని ముందు తనని తేలిక చేస్తుందనీ, తన గౌరవాన్ని గాంభీర్యాన్ని కించపరుస్తుందనే ఆలోచన వచ్చి అతనికి ఆనందం కలిగించింది. తానొక సేరస్థుణ్ణినీ తానొక పాపాత్ముణ్ణినీ అనుకుని తన్ను తాను క్షీంచుకోవాలనుకున్నాడు. ఆశిక్ష ఈవిధంగా!

“అదేమిటో చెప్పరా నాయనా. నువ్వంటే నాకంతప్రాణమో నీకు తెలియదు గనకనా.” ఏవో వొక రహస్యం ఉందనీ, అది సిగ్గుపడ వలసిన రహస్యం కూడా అనీ, అది తనకుమాత్రమే చెప్పబడుతోందనీ, తను ఆ విషయంలో వొక సలహాదారు కాబోతున్నాడనీ, మామయ్య తృప్తిపడ్డాడు.

“అన్నిటికన్నా ముందు నేనొక కుంతననీ, ఎందుకూ కొరిగాని వాణ్ణినీ, వెర్రెవెధవననీ—నిజంగా వెధవననీ చెప్పకోవాలి.”

“ఏమిటా నోటికొచ్చినట్టల్లా అనుకుంటావ్?” అదేవో తననే తిట్టినట్టు మామయ్య కోప్పడ్డాడు.

“అంతేలే. లేకపోతే, నేను లీటా భర్తనైవుంటి...! ఓహ్, ఆమె పవిత్రతనీ, ఆమె ప్రేమనీ—నేను, ఆమె భర్తను, అవిశ్వాసపాత్రుడుగా

తయారయి, వొక పల్లెపడుచును కోరి...”

“ ఏమిటా అది? నీకేం కావాలి? — నువ్వెప్పుడూ ఆమెకేఅన్యాయం చెయ్యలేదే! ”

“ ఇంచుమించు చేశిరట్టేకదా. ఏమో ఏమైనా అది నా చేతుల్లో లేదు. నేను అన్యాయం చేయటానికి సిద్ధంగా వున్నాను. ఏమి లేక పోయింది గాని, జరగవలసిందే. యింక తప్పదు. ఏమి చేసి వుండే వాణ్ని నాకు తెలియదు. ”

“ నీకు పుణ్యముంటుంది. నాకు కాస్త విడచుక చెప్పుమా. ”

“ అయితే దిను. నాకు పెళ్ళి కాకపూర్వం యీ ఊళ్ళోనే ఒక దానితో సంబంధం పెట్టుకున్నాను. అంటే అడివిగోనో, చేలగోనో దాన్ని కలుసుకొనేవాణ్నిన్నమాట. ”

“ ఒరే! ఆమె అందంగా ఉంటుందా? ”

ఈ ప్రశ్నకి ఎజినీ ముఖం చిట్టించాడు. అయినా యితరుల సానుభూతి అర్థిస్తున్నాడు కనుక వినవట్టే నటించి, మళ్ళీ ఉపక్రమించాడు.

“ ఏదో తాత్కాలికమే అనుకుని, ఆ తరువాత తెగతెంపులు చేసుకోవచ్చుననీ మరచిపోవచ్చుననీ అనుకున్నాను. నా పెళ్ళి కాక పూర్వమే తెగతెంపులు చేసుకొన్నాను కూడా. ఒక సంవత్సరంపాటు ఆమెను చూడనూ లేదు. ఆమె అలాగే వనకూడా రాలేదు. ” తన పరిస్థితి తన నోటిమీదే వినటం ఎజినీకి చిత్రంగా వుంది. ‘ ఆ తరువాత అకస్మాత్తుగా, యెందుకో నాకే తెలియదు—లహూగా మందుపెట్టడమంటే యిదే నేమో—అది విన్నా చూశాక నా గుండెలో యేదో పురుగు ప్రవేశించింది. అది ఊరికే దొలిచి వేస్తోంది, నన్ను నేనే తిట్టుకుంటాను; నేను పొర పాటు పడతానేమోనని భయం; అంటే కాస్సు జారతా నేమోనని. దేవుడి దయవల్ల యంతవరకూ అలాంటిపని చేయనేలేదు కాని — ఇంతెందుకు, చిన్న దానికోసం బయలుదేరాను. తీరా లీజా కలువరించింది గాని. ”

“ ఏమిటి, వానలోనే? ”

“ అవును. ఇంక నేను భరించలేను మామయ్య; నీతో చెప్పకొని, నీ సహాయం తీసుకొంటే కొంత నయమని— ”

“ అవుననుకో, అయినా నీ స్వంతఊళ్ళో అలాంటిపని మంచిది కాదు. అందరిలోనూ అల్లరియిపోతుంది. వీళ్ళా చాలా నీరసంగా వుందనీ, ఆవిడ్ని అలా విడిచిపెట్టటంమంచిదనీ నేనూ అనుకుంటాను; కాని, ఉన్న ఊళ్ళోనా? ”

మామయ్య మాటలు వినకూడదని ఎజినీ మళ్ళీ ప్రయత్నించాడు. వినలేక, మళ్ళీ మాటల్లో పెట్టాలని :

‘ అవును. ఎల్లాగో నువ్వే కాపాడాలి. అదే నిన్ను కోరుతున్నది. ఇవాళ అదృష్టవశాత్తూ తప్పిపోయాననుకో; కాని రేపో; ఎల్లండో — అప్పుడెవరు తప్పిస్తారు? ఈసారి దానికికూడా తెలిసింది. నన్ను ఒక్కణ్ణి వదిలిపెట్టకు. ’

‘ సరేలే ’ అన్నాడు మామయ్య. “ కాని, అబ్బాయి, దాన్ని అంత యిదిగా క్రిమిస్తున్నావట్రా? ”

“ అదేంకాదు మామయ్య! అదేంకాదు. ఏవో శక్తి నన్ను పట్టుకు పీడిస్తోంది. నాకేమి చెయ్యాలో తోచటం లేదు. ఖహుశా నాకు బలం వచ్చి, ఆ తర్వాత... ”

“ దీనికొక మందుంది చెప్తా విను. అంతా దానికదే చల్లబడుతుంది ” అన్నాడు మామయ్య. ‘ మనం క్రిమిహాకి పోదాం. ’

‘ సరే అలాగే పోదాం అయితే. ఈలోగా అస్తమానూ నాతో కూడా వుండు. ’

18

తన రహస్యాన్నీ, దానితోబాటు తన అంతరాత్మ పడుతున్న

మధననీ, ఆ వానరోజున తను ఆమభదించిన అవమానాన్నీ తన మామయ్య తో చెప్పకోవటంవల్ల ఎజినీ కొంత ఊరట చెందాడు. ఒక వారంలో యాల్లా ప్రయాణంకూడా నిశ్చయమయిపోయింది. ఆ వారమల్లా పట్నానికి వెళ్లి, డబ్బు సేకరించుకోవటంలోనూ, అవసరమైన నూచనల్ని మేనేజరుకి చెప్పకోవటంలోనూ గడిచిపోయింది. మళ్ళీ ఉత్సాహాన్ని కోల్పోని యధాప్రకారం భార్యదగ్గర హుషారుగా వుంటున్నాడు. అంటే నైతికంగా కొంత కోలుకున్నాడన్నమాట!

ఆ వాన కురిసినరోజు తరవాత మళ్ళీ పైపానిడాని చూడకుండానే తన భార్య సమేతంగా క్రిమియా వెళ్ళిపోయాడు. రెండు నెలలపాటు అక్కడ నిశ్చలంగా గడిపివేశాడు. ఆ కొత్త సంతోషంలో గతమంతా చెరిగిపోయినట్టే అనిపించింది ఎజినీకి. క్రిమియాలో పూర్వస్నేహితులంతా కనిపించారు. వాళ్ళకూడా మరింత సన్నిహితులయ్యారు. క్రొత్తస్నేహాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి. క్రిమియాలో జీవితం ఎజినీకి వొక పెద్ద నెలవు రోజులా గడిచిపోయింది. గొప్పగొప్పవాళ్ళ స్నేహాలుకూడాదొరికాయి.

ఆగష్టు ఆఖరువారంలో లీజా ప్రసవించి అందమైన ఆరోగ్యమైన ఆడబిడ్డను కంది. ఆడ పురుడుకూడా అనుకోకుండానే తేలిగ్గా గడిచిపోయింది.

సెప్టెంబరులో వాళ్ళు నల్లరూ యింటికొచ్చేశారు. లీజా, బేబీ, బేబీతోపాటు పాలతల్లికూడా వచ్చింది. లీజాదగ్గర పాలు లేకపోవటమే కారణం. పాత బాధలన్నింటినీ మరిచి, క్రొత్త ఆనందంతో హాయిగా యింటికొచ్చాడు ఎజినీ. ఆ అవస్థల్ని పడి — బిడ్డను కనేటప్పుడు భార్య పడే వేదనంతా భర్తకూడా పడతాడు కదా — బిడ్డ నెత్తుకొన్నాక ఆమెను మరింత గాఢంగా ప్రేమించసాగాడు. పాపాయిని చేతిలోకితీసు కున్నప్పుడు అతనిలో వొక చిత్రమైన, సరిక్రొత్త, ఆనందదాయకమైన గిలిగింతలాంటి తమాషా అనుభూతి కలిగేది. క్రిమియాలో తాను కలుసు

కున్న గొప్ప నాయకుడి ప్రోద్బలంవల్ల 'రేపు రాబాయ్యే ఆసెంట్లీ యెన్ని కల్లా పాల్కానాలనే క్రొత్త ఉత్సాహం కూడా అతన్ని ఆక్రమించింది. అది కొంతపని పుచ్చుకొనేది.

అతన్ని ఊపించిన సంగతి పెట్టే బాధ, అతను యిదివరకు పడ్డ మధన అతి కష్టమీద కాని జ్ఞాపకాని కొచ్చేదికావు. అదొంకంపిచ్చిలో పడిపోయి బాధపడ్డానని అనుకునేవాడు.

అతని ఆత్మ పూర్తిగా విముక్తి పొందింది. అతని కామె సంగతిని గురించి మేస్ట్రీని అడగటానికికూడా భయంగాలేచేసారి. ఇదివరకులా సిగ్గు కూడా వెయ్యలేదు.

“ ఏమోయ్, దానిముగుడు యింకా మాస్కలోనే ఉన్నాడా? ” అడిగాడు మేస్ట్రీని.

“ చిత్తం. ”

“ వాడి పెళ్ళామో? ”

“ పోనిస్తూరూ దొంగముండ. ఆ ఇప్పుడు గురుస్తానితగులుకొంది... బజారుముండ. ”

“ పోనీలే, పీడాపాయిరి ” అనుకున్నాడు ఎజిసి. ‘ఓహో, ఏమిటి నాకీ వైరాగ్యం! ఎంత గొప్పగా మారిపోయానో; ’

19

ఎజిసి కోరినంతా జరిగింది. ఆస్తి దక్కింది. ఫ్యాక్టరీకూడా చాలా బాగా పనిచేస్తోంది. చెరుకుతోటయినా బాగానే పండింది. ఈ సంవత్సరం భార్యకూడా సంతృప్తి కరంగానే బిడ్డని కంది. అత్తగారిపోయ వదలి పోయింది. ఎన్నికల్లో అతను గెలిచాడు.

యెన్నికలర్యూక బిస్తీనుంచి యింటికి వస్తున్నాడు, అందరూ అతనికి అభివందనాలిస్తారు. అందరికీ అతను కృతజ్ఞత చెప్పుకోవాలి.

ఇట్లు దగ్గర పడ్డకొద్దీ యీ యెన్నికల ఫలితంగా తన సామాజిక స్థాయి యెంత పెరిగిందో కొలుచుకోసాగాడు. అతని కల నేటికి ఫలించింది. తన పలుకుబడిఅంతా వినియోగించి తన వ్యవసాయానికి కావలసినహంగులన్నీ యేర్పాటు చేయించుకోవచ్చు. ఈ మాడేళ్ళలోనూ వచ్చినమార్పులను బట్టి తన రైతులూ, ఇతర రైతులూ తనగురించియేమనుకుంటున్నారో అలోచించసాగాడు. “ఉదాహరణకి వాళ్లు” — అప్పుడే ఒక ముసలి రైతు, అతని పక్కనే వొక రైతుస్త్రీ—అతనికి తటస్థపడ్డారు. అతనిబండి దాటిపోవటం కోసం వాళ్ళు పక్కకి తప్పుకొని ఆగిపోయారు. ఇంకేముంది? పైపానిడా, ఆమె మామగారున్నా. ఎజిసి ఆమెకేసి చూసి గుర్తుపట్టాడు. తన మనస్సేమీ ఆమెని చూడటంవల్ల చెదరపోలేదు కదా అని సంతోషించాడు. ఆమెయిదివరకంతటిఅందంగానూ ఉంది. ఐనా అతని మనస్సు చెదరలేదు. తిన్నగా యింటిముందాగాడు.

“ఒహోహో, నాకు చాలా సంతోషంగా వుంటే” అంటూ మామయ్య ఎదురయ్యాడు

“అవును. యెన్నికల్లో గెలిచాను.”

“అద్భుతం! ఈసారి తాగాలి నేను.”

మర్నాడు చేలోకి వెళ్ళాడు. వ్యవసాయం ఎంతవరకువచ్చిందో! కొత్త యింజనొకటి అక్కడ పనిచేస్తోంది. దాన్ని పరీక్షిస్తూ ఆడవాళ్ళ మధ్యకి వెళ్ళాడు; కాని, వాళ్ళకేసి చూడటానికి ప్రయత్నించ లేదు. ప్రయత్నించకపోయినా పైపానిడా కాటుక కళ్ళు కనిపించాయి. ఒకటి రెండుసార్లు ఆమెకేసి ఓరగా చూశాడు. అతనిలో యేదో కదులుతున్న ట్టనిపించింది. కాని, దాన్ని లక్ష్యం చేయలేదు. ఆ మర్నాడు మళ్ళీ అక్కడికి వెళ్లి ఊరికే వృధాగా రెండు గంటలనేపు అక్కడ కూర్చోని, వీలిచ్చినప్పుడల్లా ఆ కాటుక కళ్ళకోసం వెతుక్కుంటూ, ఆఖరికి మళ్ళీ తన పతనం ప్రారంభమయిందనుకున్నాడు. మళ్ళీ పాతబాధలన్నీ అవత

రించాయి! పాత భయాలూ, పాత బాధలూ—ఈసారి తానిక బయట పడలేదు.

చివరికి అనుకున్నంతా అయింది. ఆ మరునాటి సాయంత్రం తనకు తెలియకుండానే ఆమె దొడ్డిగుమ్మందగ్గర కెళ్ళి ఆమె గడ్డిగుడిసె వెనక నిలబడ్డాడు. ఇదివరకొకసారి అక్కడే కలుసుకున్నారూకూడా. సిగరెట్లు ముట్టించుకొంటూ అలాగే నిలబడిపోయాడు. పొరుగింటి రైతు భార్య చూసి, అతను వెనక్కి తిరగగానే “పోవే; ఆయన మళ్ళీ నీకోసం తయారయ్యాడు. ఒట్టు; అక్కడ నిలబడ్డాడు. పోవే వెళ్ళిపో” అనటం వినిపించింది.

గడ్డిగుడిసెలోంచి ఒకావిడ — ఆవిడే — పరుగెట్టుకు రావటం చూశాడు. కాని యెవరో రైతు ఆదారినే వస్తూండటంవల్ల వెనక్కి తిరగటం బాగోదని యింటికి వెళ్ళిపోయాడు.

20

ఇంటికి వెళ్లాడు; అంతే. అంతా మారిపోయింది. అంతాగందరగోళంగా కనిపించింది. ఆ ఉదయమే లేచి తన మనస్సులోంచి ఈ విషయాన్ని పూర్తిగా తరిమివేయాలనీ, పూర్తిగా మరిచిపోవాలనీ, అసలూ ఆలోచించకూడదనీ బ్రహ్మప్రయత్నం చేశాడు. అయినా అతనినిసాధ్యం కాలేదు. యేపని చేయటానికి ఉత్సాహంగా లేదు. ఇదివరకు యెంతో అందంగా యెంతో ఆనందంగా కనిపించిన ప్రతీదీ ఇప్పుడతనికి అంతా వికృతంగా అంతా అసహ్యంగా కనిపిస్తున్నది. వ్యాపార వ్యవహారాలన్నీ ఆవేళకికట్టిపెట్టుకోవాలనిపించింది. ఇదంతా అతను కూర్చుని ఆలోచించుకోవటంకోసం. అన్నీ వాయిదావేసి ఒక్కడూ కూర్చున్నాడు. తీరా ఒక్కడూ అయ్యాక తోటమ్మటాఅడివమ్మటా తిరగటంప్రారంభించాడు. అస్థుల వెనుక ఉన్న గాధలన్నీ అతని స్మృతిలోకి వచ్చి అతన్ని

సమ్మోహితుణ్ణి చేసేవి. తాను తోటలో నడుస్తున్నాననీ ఏవో అతి ముఖ్యమైన సంగతుల్ని ఆలోచించు కొంటున్నాననీ అనుకోసాగాడు. కాని నిజాని కిదేమీ కాదు. ఆ మెకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడంటే. ఎప్పుడో యే ఊణాన్నో యిప్పుడే యీ ఊణాన్నే— ఆవిడ రావచ్చు. ఆ మెతో యే ఊణాన్నో యెక్కడికో వెళ్ళిపోవచ్చు. ఇక్కడే ఎవరూ చూడకుండా లేక అగృహాత్రి, చివరికి చందమామకూడా లేకుండా, కాకులు దూరని కారడపుల్లో చీమలు దూరని చిట్టడపుల్లో—ఆమె వస్తే— చటుక్కున ఆమె వంటిమీద తను చెయ్యివేస్తే ...

ఓహో తెంపేసుకోవాలి తెంపేసుకోవాలనుకున్నాను. ఆరోగ్యంకాపాడు కోవాలి కనుక స్వచ్ఛమైన ఆరోగ్యవతి చాలనికదా! దానిదగ్గరయిలాంటి ఆటలన్నీ సాగుతాయా, నేను దాన్ని గెల్చాననుకున్నాను. కాదు! అదే నన్ను బిల్పింది. కాదు పట్టుకొంది. పట్టుకొని విడిచిపెట్టటం లేదు. నేను విముక్తి పొందాననే అనుకున్నానా? నాకు విముక్తిమిటి? ఆ మాట చెప్పుకొని నా పెల్లిమందు నిన్ను నేను మోసం చేసుకొన్నాను. చెత్త గొడవ. ధూ! కాని దాన్ని పొందినప్పుట్నుంచీ వొక కొత్త అనుభూతి— ఒక భర్త పొందే అనుభూతి. నిజమే దానితోనే ఉండిపోవలసింది.

“రెండు రకాల జీవితాలు. అందులో ఏ వొకటో నాకు వీలిస్తుంది. లీజా, ఎస్టేటు, పాపాయి, ప్రజా గౌరవం—ఈ జీవితంవొకటి. అదే జీవితమయితే ఆ జీవితంలోకి పైపానిడా అడుగు పెట్టటానికి వీలేదు. దాన్ని యెక్కడికేనా తరిమివెయ్యాలి. లేదా నాశనం చెయ్యాలి. అది బలహీనమైనది. ఇక రెండవ జీవితమా : దాన్ని భర్తనించి లేవదీసుకొని వాడికింత మనోవర్తిచ్చి, అవమానాన్నీ సిగ్గునీ అవమానించి, ఫట్ మోహన రంగా అనటం. ఇదే జీవితాశయం అయితే యింక లీజా అడ్డు ఉండకూడదు; బేబీ అడ్డుకూడా. పోనీ బేబీ యేంచేసింది కనుక—అది ఫరవా లేదు—ఒక్క లీజామాత్రం దాని కడ్డురాకూడదు. దానికిసంగతి తెలిసి

త్రిట్టి, లేచిపోవాలి. నేనొక పల్లెదాన్ని తగులుకొన్నాననీ, దాన్ని ఒడిలే కాననీ, నేను వతి పెధవననీ, మాదచ్చోడుననీ తెలుసుకొని, లీజా—వీల్లేదు. పోనీ...” ఆ ఆలోచనలకి అంతు లేకపోయింది. “పోనీ ఆ మెకు జబ్బు యెక్కువై చచ్చిపోతే?” “షెభాన్, అద్భుతంగా వుంటుంది.

“అద్భుతమా! ఓరి పెధవా! అద్భుతమట్రా! నో, నో, నో, — యెవరో వొకరు చావక తప్పని పరిస్థితి వస్తే దైవానిడాచావటమేనయ్యింది.

“అవునవును. మగాళ్ళు తమ ప్రియరాళ్లనో భార్యల్నో చంపు తారంటే అదే మరీ; రివాల్యూర్ తీసుకో; వెళ్లు! పిలు; కావలించుకోవటానికి బదులు ‘థా’ మృనిపించు. గుండెల్లోంచి మానుకుపోయేలా కాల్చు.”

“నిజమేరా బాబ — అది దయ్యమే. దయ్యమే అది. నాకు తెలియకుండా నే నా యిష్టానికి వ్యతిరేకంగానే ఆవహించింది.

“చంపటమా? అవును. అందుకు రెండే దారులున్నాయి. నా భార్యనో, దాన్నో! యిలా బ్రతకటం మాత్రం కష్టం. అసాధ్యం! నేనే ఆలోచించి ఏదో మెటనే తేల్చేయాలి. ఇలాగే ఉంటే యేంజరుగు తుంది? ఫురవాలేదు. అంతా మరచిపోగలననే అనుకుంటాను. మాటలేగా. మళ్ళీ చీకటి పడేసరికి దాని దొడ్డిగుమ్మంముందు తయారౌతాను. ఆసంగతి దానికి తెలుస్తుంది. అది నాకోసం తయారౌతుంది. ఈ సంగతులుగురికీ తెలిస్తే! నేను అబద్ధం చెప్పలేను—అట్టే యిది లాభం లేదు. ఇలా బ్రతకలేను. లాభం లేదు. నలుగురికీ తెలిసిపోతుంది. కంసాలికి మంగలికి కూడా — అలా బ్రతకగలనా?”

“వీల్లేదు. రెండేరెండు మార్గాలున్నాయి. నా భార్యనన్నా చంపాలి; లేక దాన్నన్నా. అవును. కాకపోతే... ఓయన్ యింకో మార్గం కూడా వుంది. నన్నే చంపుకుంటే చాలా మెత్తగా అనుకున్నాడు. ఒక్కంతా ఒక్కసారి జలదరించింది. ‘అవును, నన్ను చంపుకొంటే సరి. వాళ్ళని చంపచక్కులేదు.’ భయం వేసింది. అదొక్కటే దారి కనిపి

పోంది. అతనికో రివాల్యూర్ ఉండినూడా. ‘నిజంగా నన్ను నేను చంపుకోనా? అరే, యీ సంగతే ఆలోచించలేదే—చాలా తమాషాగా ఉంటుంది కదూ?...’

తిన్నగా గబగబా గదిలోకి వెళ్ళి రివాల్యూరుపెట్టెతీసి, పైకి తియ్యబోతుంటే భార్య గదిలోకి వచ్చింది.

21

ఒక కాయితం తీసి కప్పెట్టాడు.

“మళ్ళీ ఆలాగే!” ఆమె నిశ్చేష్టురాలై అంది.

“ఏమిటి ఆలాగే?”

“ఇదివరకు మీ ముఖంలో కనిపించిన భయంకరమైన అనుభూతి - మిమ్మల్ని యెంత అడిగినా మీరు చెప్పని అనుభూతి. జ్వరం, నానీ, నాతో అదేమిటో చెప్పరూ? మీరేవో బాధపడుతున్నారు. నాతో చెప్పండి; మీరు కొంత తేలికాతుంది. అది యెలాంటిదయినా ఫరవాలేదు. మీరు మనస్సులో పెట్టుకు బాధ పడటం మంచిది కాదు. అదేమి చెప్పడంకాదనినాకు తెలియదా?”

‘నీకు తెలుసా?...’

‘చెప్పండి; అదేవో చెప్పండి. చెప్పరూ? మిమ్మల్ని వెళ్ళ వివ్వను.’

గుండె కరిగిపోయ్యేలా నవ్వాడు.

‘చెప్పేయనా? — వద్దు. లాభంలేదు. అయినా చెప్పటాని కేసుంది గనక.’

చెప్పేవాడే. కానీ సమయానికి పాలతల్లి బిడ్డని అలా పైకి తీసుకెడతానని చెప్పింది. అందుకని గౌను తొడగాలని లీజాలోపలికెళ్ళింది.

‘చెప్పదురుగాని. ఒక్కనిమిషంలో వస్తాను. మీరుచెత్తక తప్పదు.’

‘అలాగే, దానికే....’

అతనిలా అంటూ నవ్వున నవ్వు ఆమె యెన్నటికీమరిచిపోలేదు.

గబగబా, తొందరగా, దొంగలా రివాల్యూర్ పైకి తీశాడు. రివాల్యూర్ లాడ్ లానే వుండి.

‘సరే యెలాగ?’ దాన్ని నుడుటికి ఆనించి ఒక్కక్షణం సందేహించాడు. వెంటనే ప్రైవానిడాజ్ఞాపకం వచ్చింది—ఆమెను చూడగూడదనే అతని నిర్ణయం. అతని సంఘర్షణ, అతని ఆశ, పతనం మళ్ళీ సంఘర్షణ—భయంతో వణకిపోయాడు. ‘ఛీ — ఇదే నయం.’ ట్రిగ్గర్ ని నొక్కాడు.

లీజా గదిలోకి ప్రవేశించేసరికి — అతను నేలమీద బోల్గా పడి వున్నాడు. నల్లని వెచ్చని రక్తం గాయంలోంచి ప్రవహింపి.

విచారణకూడా జరిగింది. యెవరూ అలాంటి ఆత్మహత్య ఎందుకు జరిగిందో చెప్పలేక పోయారు. ఎజినీ తనతో చెప్పిన సంఘటనకీ దీనికీ సంబంధం ఉందనికూడా మామయ్య అనుకోలేదు.

వార్షికా తను యిదివరకే యిలాంటిదేదో జరిగి తీరుతుందని అనుకుంటున్నాననే చెప్పింది. అతని పేచీపద్ధతి చూస్తేనే ఆమెకలా అనిపించిందట. లీజాగాని, మేరీగాని యిలా యెందుకు జరిగిందో ఊహించలేకపోయారు. వాళ్ళేరిగిన అందరికంటేనూ అతను బుద్ధిమంతుడని వాళ్ళ నమ్మకం.

ఒకవేళ ఎజినీగాని మానసిక దుర్బ్బులు పడివుంటే అందరూ కూడా యించుమించు అంటేకదా : నిజంగా పిచ్చెత్తినవాళ్ళ యెవరంటే, తమలో పిచ్చి ఉందని తెలియకుండా, ఇతరుల్లో పిచ్చితనంచూసేవాళ్ళే. ★

వ్యయరత్న

డాక్టర్
మల్లిఖార్జునరావు

ప్రేమ చాలా పవిత్రమైనదంటారు; కాదు; ప్రేమకూడాచాలా
అపవిత్రమైనదే. కాకపోతే ప్రపంచ చరిత్రలో రావణుడూ, కీచకుడూ
పుట్టవలసిన అవసరం ఉండదు.

అలా కాక, ప్రేమ అనేదే సత్యమైతే రావణుడూ, కీచకుడూకూడా
ఫవిత్ర ప్రేమికులే అని చెప్పాలి.

లేదా ప్రేమ పవిత్రమూ కాదు; అపవిత్రమూ కాదనాలి.

నిజమేమిటంటే ప్రేమను మాత్సర్యం నేపథ్యాలే. కైకకు
మందోదరిలాంటి చెలికత్తె అది.

అదే కాంతాన్ని అపహరింపజేసింది. అదే కాంతం తండ్రిని
హత్య చేయించింది. అదే నారాయణరావును నాలుగు చెరువుల నీళ్ళు
తాగేలా చేసింది. ఎవరో తెలియని రావణుడు కాంతాన్ని చెరిబటాడు.
అదేనా నిశ్చేద్య గృహంలా! లంకంతటి ఆ గృహాన్ని చేరేందుకు అంజ
నేయులు లేడు.

మిగిలింది దొంగసన్యాసి మాత్రమే. అతని వ్యూహాలు, ఎత్తు
గడలు మనల్ని మైమరపిస్తాయి.

చ ద వ ం డి

మా య గా ర డీ

ఆర్థరూపాయి

అద్భుతమైన డిటెక్టివ్ నవల

“...ఇక ఒండె రెండుదారులున్నాయి; భార్య
నో, దీన్నే-ఇద్దరిలోనూ ఎవరినో ఒకరిని చంపాలి.
ఇలా ఇంక సాగకానికి వీలులేదు. దీన్ని మరిచిపోదా
మనే అనుకుంటాను. మళ్ళీచీకటి పడేసరికి దీని దొడ్డి
గుమ్మం నుండు పృత్యక్షమౌతాను. అ సంగతి దానికి
తెలుసు చానరాబుకొడే సేలాగు నన్ను శావలించు
కుంటుంది. నలురిగులోనూ అల్లరయ్యిపోతుంది.”

ఇటుభార్యనీ, అటుప్రయురాలినీ, - ఇద్దరినీ
పేమించి- ఇద్దరిలో ఎవరినో ఒకర్ని వెదురుకోవా
లనుకుంటూ ఎవర్నివదల లేక చివరికి ఎవరినో ఒక
రిని చంపాలని నిశ్చయించుకున్న రష్యన్ యువకుని
రసఃత్తర విషాద ప్రాణయిగాధ.

దయ్యం పట్టినమనిషి

“ప్రతిపూదయాన్ని ఉర్రూతవాపిస్తుంది.”

Theyyam Pattina Manishi
Tolstay As. 8

Kalakeli
Samalkot

దారుల పుష్ప మాలిక

C. Bhavana Rao.

PITHAPURAM.

టాలుస్తాయి

రాంపా

కళా కేశీ ప్రచురణలు

శామల్ కోట

The Kalakeli Publications are an unique achievement both in quality and quantity. Their purpose is to give expression, in a convenient form and at a moderate price, to the remarkable developments which have recently occurred in Literature and its allied sciences. They also put into your home the greatest book treasures of the past, that you always wanted to read, that speak to the modern mind and that belong in the library of every cultured person.

At least now enlist your address in our mailing list.

OUR PUBLICATIONS

KAMESWARI KATHA
VIGRAHAM
VAJRAYUDHAM
TWAMEWAHAM
SIDHILALAYAM
BANISALA DESAM
ANAMAKULU
KULLU SARUKU
APPAGINTA
LUXIMPATI GARI AMMAILU
SANJA DEEPAM
MANASTATWALU
THAYYAM PATTINA MANISHE
KALALU KATHALU
MANDI MANISHE
RAKTAKSHI
KALAM JADALU

RAMSHA
CHINNA
SOMASUNDAR
ARUDRA
CHINNA
SOMASUNDAR
JOGIRAJU
CHINNA
ERANKI
RAMSHA
POO BHA
RAMSHA
RAMSHA
RAMSHA
SOMASUNDAR
SOMASUNDAR
SOMASUNDAR

to be continued... ..

**THAYYAM PATTINA
MANISHE**

ONE RUPEE

**KALAKELI
SAMALKOT**

టాటా స్టా యి

ద య్యం ప ట్టిన మ ని సి

రాం షా

టాటా స్టా యి వ్రాసిన 'ది డెవిల్' కి

సాధికార అనువాదం

శా మ ల్ కో ట

క శా కే శ్రీ ప్ర చు రణ లు.

అధిపాధిక సంచి
పునర్ముద్రితము
1951

వెయ్యి ప్రతులు

జ్యోతి ప్రెస్
తెనాలి.

ఈ పుస్తకాన్ని గురించి :

“నువ్వెప్పుడూ నాలోని మంచినే వ్రాస్తావు. అది బొత్తిగా మంచివనికాదు నాలోని చెడ్డని కూడా చెప్పాలి. నాచిన్న తనంలో చాలా దుర్మార్గంగా నడిచాను నేటికీ బాధించేవి ముఖ్యంగా ఆ నాటి రెండు సంఘటన లున్నాయి. ఫరవాలేదు ఇవి కూడా రాయి. అందులో ఒకటి: నాపెళ్ళి కాకముందు మా ఊరి పల్లెవడ చుతో సంబంధం—ఆదే దయ్యంపట్టిన మనిషిలోని కథ. ఇంకొకటి బాగా చిన్న తనంలో మా ఇంటి దాసి కుర్రదాని కథ. అది మా పిన్నిగారింట్లో ఉండేది కన్యకూడా. దాన్ని నేను చెరిచాను. అందువల్ల దాని నొకరీ ఊడిపోవటం, దాని జీవితం నాశనం కావటం జరిగింది.”

ఇవి టాలుస్తాయి తన ఆత్మకథ వ్రాస్తున్నవానితో, గుండెల్ని నమిరే పాత జ్ఞాపకాల ఆవేదనలలో అన్నమాటలు.

1857 లో టాలుస్తాయి ఒకసారి ఐరోపా పర్యటించి వచ్చాడు. ఆ వచ్చిన అనతికాలంలోనే ‘అక్సిన్యా’ అనే పల్లెవడుచుతో సంబంధం ఏర్పడింది. అదే అతని నరాల్ని గట్టిగా పట్టుకొంది. అతని జీవితంలో ఎక్కువ కాలానికి అదొక తీరని సమస్య అయిపోయింది. అదే ఈ ‘దయ్యంపట్టిన మనిషి’కి జీవం.

అతని దైరీ అంటుంది: ‘ఈ వాళ్ళ ట్రైనిటీ పండుగ. అదివి చెర్రీ పువ్వులు ఆర్రులు చాస్తున్నాయి. వాసిలీ కంఠం ఆరుస్తోంది. అ—ని ఓరకంటితో చూశాము; చాలా అందంగా ఉంది. ఇంతకాలం వృధాగా గడిపివేశాను; దురదృష్టవంతుణ్ణి ఈ వేళ అడిచిలో. వెధవని; వర్తి పశువుని. కంచులాంటి అమె వంటి రంగు. అమె కళ్ళ....నా జీవితంలో ఇంత ఇదిగా ప్రేమించలేదేమో! ఇంకో అలోచనే లేదు. గుండెలు పీకుతున్నాయి. రేపు నాబలం కొద్దీ.

ఒక నెల తరువాత: ‘అమె విషయం ఇప్పటికే నా ముఖం మొత్తింది.

ఒక సంవత్సరం తరువాత: ‘అ—ని చాలా అసహ్యించుకుంటున్నాను దాని అమె భుజాలు.

ఆ తర్వాత ఇంకో అరు నెలలకి: ‘ఇంకా అ—ని చూస్తూనే ఉన్నాను.

ఇంకో అర్ధసంవత్సరం గడిచాక: ‘నేను దాన్ని చూడటమే లేదు; కానీ దిన్న....అమె నాకు ఎంత సన్నిహిత మయిందో తలచుకుంటేనే భయంగా ఉంది.

ఆ మరునాడు : 'అమె ఎక్కడా కనబడలేదు—అమెకోసం వెదికాను. ఇది ఒక దుప్పి పడే బాధకాదు: ఒక భర్త తన భార్యకోసం పడే ఆవేదన. ఇది వరకటి సంతృప్తిని నిలుపుకోవాలనే నా ప్రయత్నం: కాని, లాభంలేదు. ప్రశాంతి కోసం నేను బాధపడ్డకొద్దీ నాలో అశాంతి జ్వాలలు.'

1862 లో అనుకోకుండానే, అంతవరకూ సోన్యావి పెళ్ళాడతానని చటుక్కున అమె చెల్లెలు లీజాను పెళ్ళాడాడు. ముప్పుయివలుగేళ్ళ టాలుస్తాయి; పద్దెనిమిదేళ్ళ లీజా. ఆదే 'సంసారసుఖం' కథ.

అనతికాలానికే ఆ కలలు కరిగి ఆ ఆశలు చెరిగిపోయాయి. అది వేరేకథ.

1870 వచ్చింది. అప్పటి టాలుస్తాయిని గురించి, వాళ్ళింటి ప్రవేటు మాస్తారు వ్రాస్తున్నారు :

'ఒకసారి టాలుస్తాయి చాలా కంగారుగా నాదగ్గరికి వరుగెత్తుకొచ్చాడు. నా సహాయం కావాలన్నాడు. అతను దేనికో ఆందోళన పడుతున్నాడని గ్రహించి, నేనేమి చేయగలనా అని ఆశ్చర్యపోయాను. 'నన్ను రక్షించాలి. నేను పతనం పొందుతున్నాను.' ఏదో పిచ్చెత్తినట్టనిపించి భయపడ్డాను.

'అదేమిటో చెప్పండి ?' అన్నాను.

'నాలో రగుల్కొనే ఉద్రేకాన్ని భరించలేక పోతున్నాను. నేను లొంగి పోతానేమో : నాకు భయంగా ఉంది. నాకు నీ సాయం కావాలి.'

'నేనూ అలాంటివాణ్ణి. నేనేం చేయగలను ?'

'చెయ్యగలవ్ కాదనకు.'

'ఏం చెయ్యమంటారో చెప్పండి ?'

'నేను బయటకు వెళ్ళినప్పుడల్లా నాతో కూడారా. మనిద్దరం కలసి కబుర్లు చెప్పుకొంటూ పోతే అసలు ఆ ఆలోచనేరాదు.'

మేము షికారు వెళ్ళాం. ప్రతిరోజూ తాను షికారు వెళ్ళినప్పుడు దొన్నావి ఎలా కలుసుకొంటూందేవాడో ఆ కథంతా చెప్పేవాడు. (అమె భర్త సైన్యంలో ఉన్నాడు; వయస్సు ఇరవై రెండో, ఇరవై మూడో ఉంటుంది. అంత అందకత్తె కాకపోయినా 'నెత్తురూ పాలూ రంగరించినట్టు'ంటుంది—పొడుగ్గా, ఆరోగ్యంగా, పట్టెడు జబ్బా—తీరైన శరీరం.) మొదట్లో అవిజ్ఞి చూడటమే ఒక సరదాగా

ఉండేది. ఆ తరువాత ఆవిడ వెంటబడి ఈలవేయటం ఒక సరదా. చివరకి సంకేత స్థలాన్ని ఏర్పాటు చేసుకోవటంతో ముగిసింది. [ఆ సంకేతస్థలం కూడా దొడ్లో తోటలో మారుమూల. అక్కడికి వెళ్ళాలంటే వడమటింటి గది కిటికీల ముందు నుంచి వెళ్ళాలి. ఆ గదిలో పిల్లలు చదువుకొంటూంటారు.] ఆ కిటికీలదాటి, ఆ సంకేతస్థలానికి వెళ్ళటం ఒక బ్రహ్మప్రయత్నంగా ఉండేది. ఆత్మకీ ఇంద్రియోద్రేకానికి విపరీతమైన సంఘర్షణ. తీరా సమయానికి, అతని కొడుకు ఇల్లా కిటికీలోంచి చూసి, అవేళ గ్రీకుపాఠం చెపుతానని తండ్రి చెప్పిన సంగతి జ్ఞాపకం చేసి ఆపుచేసేవాడు. అక్షణం అతని ఆందోళనకే ఆవృత్తి. చటుక్కున మేల్కొని, సంకేత ప్రయాణాన్ని కట్టిపెట్టి, ధన్యుడైనట్టు సంతోషించేవాడు. అయితే అంతటితో ఆఖరవలేదు. అతనిలో ఇంద్రియోద్రేకం విజృంభించి బాధించ సాగేది, భక్తిశ్లోకాలు పఠించేవాడు; లాభంలేదు. తను వర్తి మూర్ఖుణ్ణి నిందించు వానేవాడు. తన శక్తిహీనతకు అనన్యాయమేనా. ఎప్పుడో, ఏ క్షణమో లొంగిపోతాననే భయం. అందుకే ఎవరితోనన్నా; తను పడుతూన్న దుర్బలా చ్ఛస్టి, తన నిస్సహాయతనీ కొంత చెప్పుకొంటే గుండె తేలికాతుందనే ఆశ. అందుకే నాతో వచ్చి తన దుఃఖాన్నంతా చెప్పుకొని-తద్వారా దాన్ని తానే ఆనన్యాయమేనా. ఒంటరిగా బైటకెక్కడికీ పోకుండా, ఇంకొకరితో వెడితే, ఆ ఉద్రేకం ఉపశమిస్తుందనీ, అధోరణి అడుగున పడిపోతుందనీ ఆశ. పైగా దొన్నాని ఆ ఊరినుంచి తరిమివేశాడు.'

టాలుస్తాయికి ఆక్సీన్యాతో సంబంధం కలిగిన పన్నెండేళ్ల తరువాత కదలింది. 'దయ్యం పట్టిన మనిషి' ఇంతకి పంతొమ్మిదేళ్ళముందే రాయబడింది. అయినా దీనికి దానికి ఒక అవినాభావ సంబంధం.

టాలుస్తాయిని ఎంత జాగ్రత్తగా వేస్తానో "ప్రజలు నా శీలానికి నన్ను ప్రస్తుతించేవారు. నా కాలం వాళ్ళకూడా నన్ను తమతో పోల్చుకొని చాలా నీతిపరుణ్ణి భావించేవారు; భావిస్తున్నారు కూడా."

ఏమైనా టాలుస్తాయి ఇతరులంటే అత్మనిగ్రహానికి తీసిపోడు; కాని, అతను నిగ్రహించుకోవలసింది ఇంకా ఎక్కువే వుంది.

ఈ 'దయ్యం పట్టిన మనిషి' అతని జీవితాన్ని ఆజన్మాంతమూ పట్టుకొని పోరించిన దయ్యంకథ.

ఇది ఇంచుమించు టాలెస్టాయి ఆత్మకథే కనుక—చప్పున ప్రచురింప బడటానికి వీరిచ్చింది కాదు. ఈ గాథ ఆతని భార్యకు దుఃఖకారణం కనుక ఆతను 20 నవంబరు 1910 లో పరమవదించినా కూడా 1940 దాకా ప్రచురణకాలేదు. అంటే వ్రాసిన ఏదై ఒక్క సంవత్సరాలకు గాని [రచన : 1889] తొలిసారి అచ్చు కాలేదన్నమాట. ఈ సారి ఈ కథ చదవటమే మంచిది.

— రాం షా.

